

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет обліку і аудиту

Кафедра обліку і оподаткування
підприємницької діяльності

Дипломна робота
на тему

Облік і аудит розрахунків з бюджетом з податку на доходи
фізичних осіб

Виконав:
ст.гр. ОПД-41
Ленишин Л. І.

Наук.керівн.:
Зарудна Н.Я.

Тернопіль – 2019

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1. Теоретичні передумови обліку нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб	6
1.1. Сутність оподаткування доходів фізичних осіб.....	6
1.2. Історичний розвиток оподаткування доходів фізичних осіб.....	12
1.3. Зарубіжний досвід справляння ПДФО.....	15
Висновки до розділу 1.....	24
Розділ 2. Облік та аудит нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні	25
2.1. Облік утримання та сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджету у ТОВ «Добробуд».....	25
2.2. Особливості нарахування (виплати) та оподаткування податком на доходи фізичних осіб окремих видів доходів.....	37
2.3. Складання податкової звітності з податку на доходи фізичних осіб.....	47
2.4. Аудит розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб.....	54
Висновки до розділу 2.....	60
Висновки	62
Список використаних джерел	65

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Розвиток соціально орієнтованої ринкової економіки України вимагає становлення такої системи оподаткування доходів фізичних осіб, елементи якої б відповідали сучасним принципам оподаткування, визначеним цілям економічної політики, світовим тенденціям та будувалися з урахуванням існуючих соціально-економічних умов.

Одним із важливих бюджетонаповнювальних податків є податок з доходів фізичних осіб (далі за текстом – ПДФО). ПДФО – інструмент прямого оподаткування у податковій системі України, що має мобільніший, динамічніший характер, аніж інші різновиди прямих податків, наприклад майнові, адже останні орієнтовані і прив’язані до стабільної, незмінної бази – вартості майна, що розглядається як об’єкт оподаткування.

Недосконалий правовий механізм справляння ПДФО та високі ставки ЄСВ перетворюють цей податок у неефективний інструмент для формування дохідної частини бюджету, адже платники не витримуючи податкового тиску, шукають шляхи до уникнення від оподаткування та використовують всі можливості, щоб не сплачувати ПДФО. Наприклад, неофіційне працевлаштування в цьому плані є вирішенням всіх фінансових проблем як працівника так і роботодавця, однак джерелом економічних труднощів для держави. В умовах економічної кризи такий інструмент використовується суспільством все більш часто. Для держави масове явище неофіційного працевлаштування викликає серйозні проблеми, адже: позбавляє її економічної можливості отримати належні доходи від сплати ПДФО; сформувати достатній обсяг фінансових ресурсів для роботи Пенсійного фонду України та інших фондів.

Оскільки база оподаткування податку з доходів фізичних осіб гнучко реагує на економічні підйоми та спади, а прогресивна шкала підсилює ефект регулювального макроекономічного впливу, то ПДФО можна віднести до додаткових інструментів системи державного регулювання доходів громадян.

Крім того, за допомогою зміни ставок цього податку можна впливати на загальні обсяги споживання. З іншого боку механізм розрахунку бази оподаткування даним податком є надзвичайно важливим питанням, оскільки від правильності цього процесу напряду залежить обсяг надходження до бюджету та обсяг отриманих доходів працівників.

Вивченню питань економічної сутності оподаткування доходів фізичних осіб та обліку нарахування та сплати цього податку присвятили свої праці Абрамченко Н. А., Баранник Л. Б., Бруханський Р. Ф., Безверхий К., Греченко В. А., Дуб А. Р., Сидор І. П., Білик В. Т., Лободіна З. М., Ткаченко Н. М., Тредіт В. Є., Очеретько Л. М. та інші.

Метою роботи є дослідження еволюції практики та сучасного підходу до механізму нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб, а також розробка шляхів удосконалення порядку його обліку та аудиту.

Для досягнення поставленої мети, у роботі було визначено і досягнуто такі **завдання**:

- ❖ розкрито сутність оподаткування доходів фізичних осіб;
- ❖ розглянуто історичний розвиток оподаткування доходів фізичних осіб та зарубіжний досвід справляння ПДФО;
- ❖ узагальнено теоретичні засади справляння податку на доходи фізичних осіб та порядок обліку нарахування, утримання та сплати (перерахування) ПДФО до бюджету досліджуваним підприємством;
- ❖ описано порядок проведення аудиту розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб.

Об'єктом дослідження є процес формування інформації про формування бази оподаткування податком на доходи фізичних у ТОВ «Добробуд».

Предметом дослідження є сукупність практичних аспектів формування інформації про ПДФО у звітності підприємства на основі даних систем обліку та аудиту податку на доходи фізичних осіб.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс загальнонаукових методів: теоретичного узагальнення – для

узагальнення наукових досягнень і зарубіжного досвіду оподаткування доходів фізичних осіб; класифікації – для визначення місця ПДФО у податковій системі країни; структурно-логічного та системного аналізу – для розробки пропозицій з удосконалення порядку обліку та аудиту оподаткування фізичних осіб; статистичного аналізу – для аналізу відрахувань податку на доходи фізичних осіб у досліджуваному підприємстві.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів й висновків, списку використаних джерел із 60 найменувань. Основний зміст роботи викладено на 70 сторінках друкованого тексту, включаючи 10 таблиць і 5 рисунків.

За результатами дослідження було опубліковано тези на тему «Дослідження зарубіжного досвіду справляння податку з доходів фізичних осіб» у збірнику наукових праць студентів «Глобалізація обліку та звітності».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ОБЛІКУ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

1.1. Сутність оподаткування доходів фізичних осіб

Податки – це особлива сфера виробничих відносин, своєрідна не лише економічна, а й фінансова категорія, а також найважливіший економічний важіль, що регулює взаємовідносини юридичних і фізичних осіб з державою в умовах ринку.

Сутність податків як фінансової та економічної категорії полягає в тому, що вони є обов'язковими внесками в бюджет відповідного рівня чи в державні цільові фонди, які здійснюють платники в порядку і на умовах, зазначених у відповідних законодавчих актах України про оподаткування.

Економічна сутність податків знайшла відповідне відображення у своїх визначеннях. Сьогодні досить поширені такі визначення, які подаються в тлумачному словнику: «Податок – обов'язковий грошовий збір, що стягується органами влади з фізичних та юридичних осіб», «податок – обов'язковий внесок платником грошових коштів у бюджетну систему у визначених законом розмірах та в установлені строки», «податок – обов'язковий збір, що стягується державою з господарюючих суб'єктів та громадян за ставкою, встановленою в законодавчому порядку».

Неважко помітити, що в цих визначеннях підкреслюються примусовість та безеквівалентність податків. Варто зазначити, що подібне розуміння певною мірою було започатковане класичною школою в особі А. Сміта та Д. Рікардо. Як вважає Н.О Беспала, «податок є своєрідною ціною монополістичної купівлі-продажу послуг державою при виконанні своїх функцій».

Своєрідним є визначення, яке дають вчені К.Р. Макконелл та С.Л. Брю: «податок – це примусова сплата уряду господарством або фірмою грошових коштів (чи передача послуг і товарів), в обмін на які господарства чи фірма

безпосередньо не отримують товари чи послуги, при цьому така сплата не є штрафом, що накладений судом за незаконні дії».

Вважаємо, що можна погодитись з таким визначенням економічної сутності податків, яке наводить у своїх роз'ясненнях фіскальна служба: «податки є обов'язковими платежами, що вилучаються державою з доходів юридичних чи фізичних осіб до відповідного бюджету для фінансування витрат держави, передбачених її конституцією та іншими законодавчими актами. Це одна з форм вирівнювання доходів юридичних і фізичних осіб з метою досягнення соціальної справедливості й економічного розвитку. Вилучаючи частину доходів підприємців і громадян, держава гарантує їх ефективніше використання для задоволення потреб суспільства в цілому і досягнення зростання добробуту».

За економічним змістом податки – це фінансові відносини між державою і платниками податків з приводу створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів, що необхідні державі для виконання своїх функцій.

Податки мають суспільний зміст і матеріальну основу (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Зміст та матеріальна основа податків

Призначення податків і податкових платежів у бюджет полягає в тому, щоб покривати витрати держави з утримання апарату управління, оборони

країни, вирішення економічних і соціальних завдань, а також створювати умови для підвищення ефективності виробництва і регулювання споживання в суспільстві.

Сплата податків і податкових платежів пов'язана з перерозподілом новоствореної вартості. Таким чином, вони є частиною єдиного процесу відтворення, специфічною формою виробничих відносин. Реалізація цих відносин здійснюється через функції, які виконують податки.

У сучасних умовах податки виконують дві основні функції – фіскальну і регулюючу (рис. 1.2).

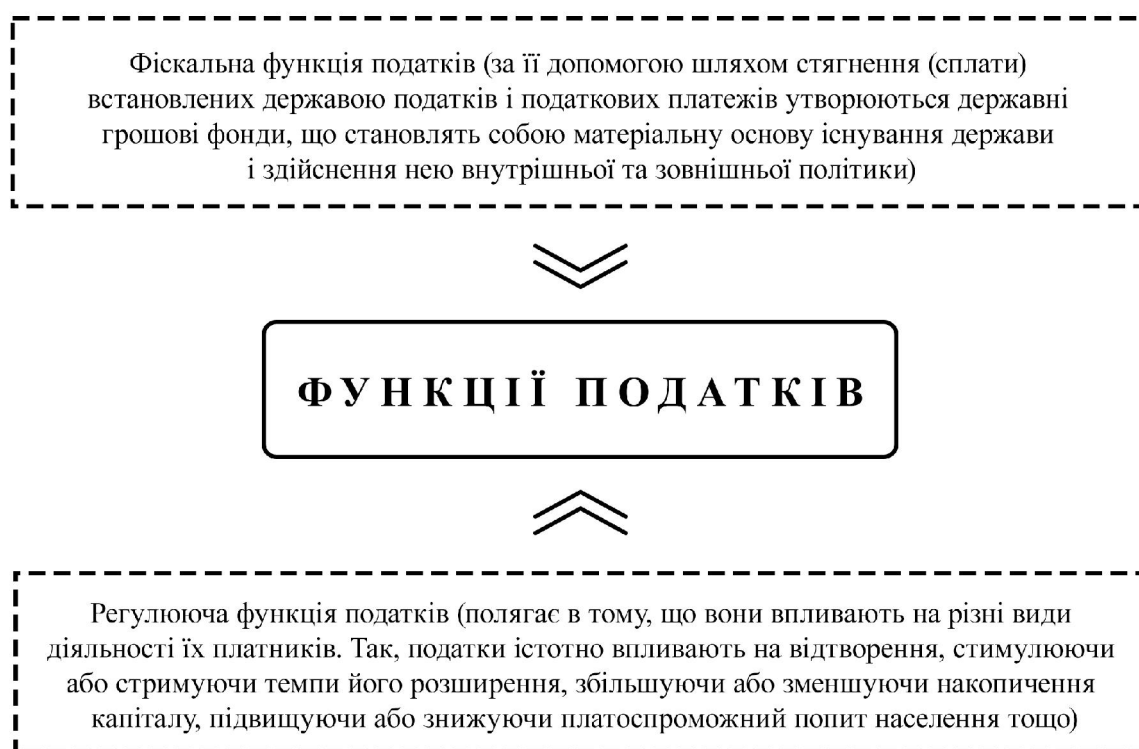

Рис. 1.2. Функції податків

Фіскальна функція податків є основною. Держава має отримувати податки не лише в достатній кількості, а й своєчасно, щоб у встановлені строки фінансувати витрати бюджету. За допомогою фіскальної функції податків відбувається одержавлення частини національного доходу, створеного в народному господарстві країни. Таким чином, фіскальна функція податків створює об'єктивні умови для втручання держави в економіку, економічні відносини, тобто зумовлює функціонування регулюючої функції. У цьому

зв'язку держава спроможна свідомо використовувати податки з метою регулювання відповідних пропорцій у соціально-економічному житті суспільства. Слід зауважити, що функції податків діють одночасно і взаємоузгоджено, їх не можна протиставити одна одній. Неможливо також розмежувати податки на суто фіскальні й регулюючі, бо без фіскальної їх дії не може бути й регулюючої.

Застосування податків як фінансових регуляторів надзвичайно складне і важливе, оскільки вони торкаються всіх сфер життя як платника податків, так і суспільства загалом. В умовах ринкової економіки завданням держави в галузі податків є створення такої системи оподаткування та умов для платників податків, які б сприяли підвищенню ефективності виробництва і збільшенню доходів бюджету, що дало б змогу державі якнайкраще виконувати свої функції.

Найважливішим інструментом державного регулювання доходів фізичних осіб, характерним для будь-якої податкової системи, є індивідуальне прибуткове оподаткування. Історично – це найдавніша форма податкових взаємовідносин між державою та громадянами на основі примусового обов'язкового вилучення частини їх доходу для створення централізованого грошового фонду держави з метою виконання її функцій.

Рівень індивідуального прибуткового оподаткування фізичних осіб безпосередньо впливає на реальні особисті доходи значної частини населення, особливо тих, хто отримує основні доходи у вигляді заробітної плати, що потребує зваженого підходу до справляння податку.

Однією з головних функцій, притаманних податку на доходи з фізичних осіб, є фіскальна, яка проявляється у формуванні дохідної частини бюджету. В основу реалізації даної функції має бути покладено принцип фіскальної ефективності, до ключових характеристик якого слід віднести: достатність доходів; мінімізація видатків на адміністрування; запобігання ухиленню від сплати; еластичність податкового механізму; рівномірний розподіл між різними соціальними групами платників.

Як економічна форма та важливий регулятор взаємовідносин між громадянами, з одного боку, та державою – з іншого, податкова система в ринкових умовах стає, по суті, єдиним гнучким засобом державного впливу на економічну активність громадян і контролю за формуванням і розподілом грошових доходів населення. Одним з ефективних фіскальних важелів для різних податкових систем є оподаткування фізичних осіб.

На наш погляд, основною метою введення податку з доходів фізичних осіб є забезпечення бюджетних надходжень та створення рівно напруженого податкового тиску на основі прямого визначення доходів платника податків. Також, податок з доходів фізичних осіб виконує роль регулювання грошових коштів (доходів) населення та стимулює використання робочої сили [1, с. 38].

Отже, на нашу думку, суть та призначення податку з доходів фізичних осіб полягає у тому числі і в поповненні бюджету держави для здійснення поставлених перед нею завдань та функцій, які в свою чергу мають на меті, забезпечення соціальної рівності громадян держави, а також подальшого економічного розвитку.

Оподаткування доходів фізичних осіб можна розглядати як систему яка містить у собі внутрішні компоненти, які пов'язані з зовнішніми факторами.

Внутрішні компоненти – принципи оподаткування доходів фізичних осіб та визначені за критерієм відповідності цим принципам податкові елементи податку з доходів фізичних осіб, спрощеної системи оподаткування доходів фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності, інших податків.

Серед зовнішніх факторів, що впливають на формування системи оподаткування доходів фізичних осіб впливу набувають інші податки та збори, що мають спільне джерело сплати, світові тенденції оподаткування доходів фізичних осіб, ефективність державних витрат, інфляція тощо.

Податки з громадян – це економічні відносини у грошовій формі, які виникають між державою і населенням та є одним із важливих обов'язків громадян, пов'язаних із дотриманням Конституції.

Відмінною рисою податку з доходів фізичних осіб виступає пряме визначення доходу платників. Саме податок з доходів фізичних осіб, як ніякий інший, відповідає принципів всезагальності оподаткування, тому що будь-яка фізична особа – резидент і нерезидент (при одержанні доходів із джерелом їхнього походження в Україні) залучається до сплати цього податку за наявності об'єкта оподаткування. Крім залучення до сплати податку фізичних осіб, що знаходяться на території держави, державі належить право оподатковувати доходи своїх громадян, що перебувають за її межами.

Ще однією особливістю податку з доходів фізичних осіб є порядок виникнення правовідносин. Так, при сплаті податку із заробітної плати або іншого доходу, що нараховується податковим агентом, фізична особа безпосередньо не вступає у податкові правовідносини. Особа, яка виплачує такий дохід (податковий агент), самостійно розраховує і утримує суму податку, що підлягає сплаті, з одночасним її перерахуванням до відповідного бюджету. Причому ця ж особа (податковий агент) несе відповідальність за повноту і своєчасність сплати податку. Податок з доходів фізичних осіб є прямим податком, що обумовлює ряд його особливостей. Як відомо, прямі податки справляються в процесі придбання і накопичення матеріальних благ, і при їхній сплаті платник податку й особа, що несе матеріальні витрати, збігаються.

Головний недолік прибуткового податку – простір для ухилень від сплати. По-перше, платники не завжди бажають показувати дійсні розміри свого доходу з метою зменшення оподаткування. По-друге, достатньо складно визначити дохід, який має оподатковуватися, оскільки про отримання ряду доходів може свідчити тільки сам платник податку. Інший спосіб приховування доходів – це наявність так названої «чорної каси» на підприємствах, коли заробітна плата, зазначена у відомості, є нижчою за ту, яку особа одержує реально, що призводить до зменшення об'єкта оподаткування у платника [2, с. 97].

1.2. Історичний розвиток оподаткування доходів фізичних осіб

Історично майнові податки (поземельний, промисловий) з'явилися раніше прибуткового оподаткування. Але прибутковий податок, будучи особовим податком, за своїм економічним змістом є більш зручними і доходним у порівнянні з реальними податками, оскільки останні торкаються якого-небудь окремого джерела доходу, тоді як об'єктом прибуткового оподаткування є різного роду доходи, незалежно від джерела їхнього походження.

В Європі вперше податок на доходи фізичних осіб було запроваджено за часів Середньовіччя в Італії (XIV–XVI ст.), він стягувався за прогресивною шкалою. Уперше податок з доходів фізичних осіб було запроваджено в Англії наприкінці XVIII століття на пропозицію пропозицією прем'єр-міністра Вільяма Пітта-молодшого. Оподатковували ним за прогресивною шкалою ставок, починаючи від 5%, і стягувався податок лише із заможних верств населення.

Однією з умов розвитку податку на доходи є відповідний рівень економічних відносин. У XVII–XVIII ст. один із найвищих рівнів розвитку промисловості та торгівлі спостерігався у Франції, яка підхопила «естафету» впровадження податку на доходи у формі тальї, яка складалася з двох частин: перша стягувалася із земель, друга – з людей без урахування їх земель. З часом стягнення тальї обросло численними зловживаннями, від оподаткування звільнялися цілі класи населення, доки він не став повністю нерівним і довільним стягненням, спрямованим на менш заможні класи.

Прообразом податку на доходи можна назвати так звану класну подать, яка виникла у Пруссії на початку XIX ст. як екстрений захід для сплати контрибуції наполеонівській Франції. Для стягнення податку усі громадяни поділялися на три класи, а ставки були твердими, незмінними для кожного класу. У 1857 р. відбулася реформа, в результаті якої податок розділювався на дві частини: класну та класифіковану. Менш заможне населення сплачувало класну частину за трьома класами з 12 підрозділами. Віднесення до того чи іншого

класу визначалося приблизним майновим станом платника. Класифіковану частину (фактично – податок на доходи) сплачувало заможне населення, дохід якого перевищував 3000 марок [4].

У США, як і у Великій Британії, перші податки на доходи вводилися тимчасово, як правило під час ведення воєнних дій, що збільшувало потреби держави у фінансових ресурсах. Вперше у США податок на доходи було запроваджено у 1861 р. під час Громадянської війни. Ставки складали 3% з доходів, що перевищували \$600 та 5% з доходів, що перевищували \$10 000. Після війни, коли потреби у фінансуванні зменшилися, Конгрес США скасував дію закону з 1873 р. У 1913 було ратифіковано 16-ту поправку до Конституції США, яка дозволяла введення податків на доходи без пропорційного розподілу між штатами, а також без переписів та переліків. Ставка була диференційованою і встановлювалася на рівні 1% з доходів вище \$3 000 та 7 % з доходів вище \$500 000» [3].

Сучасна податкова система Японії почала встановлюватися лише наприкінці XIX ст., коли ця країна стала на шлях прискореної модернізації. Систему оподаткування доходів було впроваджено у 1887 р., існували певний неоподатковуваний мінімум (на той момент – 300 ієн), а також прогресивні ставки в межах від 1 до 3%. «На початкових етапах в Японії діяло так зване шедулярне обкладання доходу, коли різні види доходів (шедули) обліковуються і обкладають окремо. Податок був розділений на три шедули: 1) корпоративні доходи – податкова ставка 2,5%; 2) доходи від відсотків (банківських і т. д.) – податкова ставка 2%; 3) особистий дохід – податкові ставки 1–5,5%. Податок не стягувався з дивідендів, одержуваних фізичними особами, таким чином усувалося подвійне оподаткування доходу від дивідендів» [3, с. 65].

На відміну від вітчизняних реалій, дещо інший підхід до платників податків із доходів фізичних осіб в зарубіжних країнах, де суспільні норми значною мірою впливають на побудову та функціонування податкової політики, яка передовсім спрямована на вирішення соціальних питань та

економічну мотивацію домогосподарств, а також забезпечення уряду фінансовими ресурсами .

Іноземні країни у своїй більшості, на відміну від України, застосовують прогресивну шкалу оподаткування, яка дозволяє зберегти економічну рівність в суспільстві. Малозабезпечені громадяни сплачують податки за мінімальними ставками або взагалі звільняються від оподаткування. Основний тягар щодо наповнення бюджету лежить на заможних громадянах, підприємцях, які мають можливість сплачувати великі суми податків без шкоди для свого економічного стану і сплачують його за диференційованими ставками залежно від обсягів доходу за принципом: «більший дохід – вища ставка податку». Результатом застосування такої системи є врахування економічних інтересів усіх учасників.

Система прибуткового оподаткування громадян в Україні була запроваджена із середини 1991 р. у результаті ухвалення Закону УРСР «Про прибутковий податок з громадян Української РСР, іноземних громадян та осіб без громадянства», а з 26 грудня 1992 р. вона регулювалась Декретом Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян», що передбачав такі ставки: місячний сукупний оподатковуваний дохід у розмірі до 17 грн. вважався неоподатковуваним мінімумом; дохід від 18 до 85 грн. оподатковувався за ставкою 10% від суми доходу, що перевищувала розмір одного неоподаткованого мінімуму; від 86 до 170 грн. – 6 грн. 80 коп. + 15% від суми, що перевищувала 85 грн.; від 171 до 1020 грн. – 19 грн. 55 коп. + 20% від суми, що перевищувала 170 грн.; від 1021 до 1700 грн. – 189 грн. 55 коп. + 30% від суми, що перевищувала 1020 грн.; понад 1700 грн. – 393 грн. 55 коп. + 40% від суми, що перевищувала 1700 грн. Зазначені ставки оподаткування громадян навряд чи можна вважати ефективними з точки зору надходжень до держбюджету. Громадяни отримували заробітну плату «в конвертах» і, як безкоштовний додаток, – соціальну незахищеність.

З 1 січня 2004 р. дія Декрету була призупинена, в дію вступив Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» згідно якого, податок з доходів фізичних осіб визначався як плата фізичної особи за послуги, які надаються їй

територіальною громадою, на території якої така фізична особа має податкову адресу або розташовано особу, що виплачує оподатковувані доходи.

Відповідно до норм визначеного Закону оподаткування доходів фізичних осіб за прогресивною шкалою змінено на оподаткування за єдиною фіксованою ставкою в розмірі 13%, а з 1 січня 2007 р. – 15%. Таке нововведення значною мірою сприяло детінізації економіки в частині легалізації заробітної плати, хоча повністю подолати це явище не вдалося.

Прийняття в Україні Податкового кодексу визнало Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» таким, що втратив чинність, а тому з 01.01.2011 р. регулювання даного податку здійснюється нормами розділу IV ПКУ. Положення розділу IV «Податок на доходи фізичних осіб» Податкового кодексу України ґрунтуються на основних напрямках реформування податку, спрямованих на:

- ❖ термінову реалізацію визначених ПКУ принципів прибуткового оподаткування, які характерні для соціально розвинених держав;
- ❖ деяке розширення бази оподаткування завдяки справлянню податку з усіх видів доходів, крім цільових, що виплачуються з державних цільових фондів або одержаних як компенсація й відшкодування певних витрат;
- ❖ пошук шляхів удосконалення системи оподаткування пасивних доходів для активного стимулювання інвестиційної діяльності;
- ❖ реалізацію заявочного принципу реєстрації самозайнятих осіб у податкових органах.

1.3. Зарубіжний досвід справляння ПДФО

У сучасному світі моделі оподаткування фізичних осіб суттєво різняться. На відміну від України, де порядок, ставки, правила оподаткування податком з доходів фізичних осіб встановлюються виключно на загальнодержавному рівні, в іноземних державах органам місцевого самоврядування надано досить широке право в сфері податкової юрисдикції. У таких країнах Європи, як:

Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія, особистий прибутковий податок належить до місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії органи місцевого самоврядування самостійно визначають ставки, за якими будуть оподатковуватися доходи громадян.

Податки на спадщину як одна зі складових прибуткового оподаткування у розвинених країнах світу не відіграє значної ролі, якщо розглядати його з точки зору ефективного фіскального інструменту. У деяких країнах – таких, як Італія, Люксембург, Австралія, Канада і Нова Зеландія, спадок узагалі не розглядається як об'єкт, з якого сплачується податок [3].

В усьому світі у системі податкових відносин важливе місце посідає показник «граничний дохід» – мінімальний розмір отриманого доходу, з якого починається сплачуватися податок. У розвинених країнах світу система прибуткового оподаткування будується таким чином, що показник «граничний дохід» залежить від кількості дітей, сімейного стану платника та способу оподаткування за єдиною чи роздільною системою. У таких країнах, як Ірландія, Корея, Мексика, Туреччина середньозважена величина граничного доходу (неоподаткованого мінімуму), з якого починається сплачуватись податок з доходів фізичних осіб становить 30% від середньої заробітної плати у виробничому секторі [6].

На сьогодні Європейським союзом з метою підтримки курсу Лісабонської стратегії розроблено відповідну стратегію на період до 2020 р. [7]. У документі зазначається, якості системи доходів/податків потрібно приділяти особливу увагу. За необхідності збільшити податки потрібно зробити так, щоб таке – збільшення, за можливості, було пов'язане з перетворенням системи оподаткування на таку, що сприяла б зростанню. Так наприклад, слід уникати збільшення податків на зайнятість, що мало місце раніше та призводило до втрати робочих місць [8, с. 22-24].

Реформи, спрямовані на зниження податкового навантаження, насамперед, для низько-кваліфікованої праці, наприкінці 1990-х – початку 2000-х рр. здійснювалися у Німеччині, Данії, Греції, Франції, Італії,

Люксембурзі, Португалії та в інших країнах. У Болгарії, Греції, Естонії, Латвії, Литві, Румунії, Словаччині та країнах – не членах ЄС було проведено податкову реформу з переходом до плоскої податкової ставки, при цьому відбулося і збільшення персональних знижок (неоподаткованого мінімуму). Останнім часом більшість європейських країн відмовляється від оподаткування дивідендів, бо такі доходи вже оподатковані на стадії оподаткування прибутку.

Однією з найдавніших вважають податкову систему Великобританії. Прибутковий податок з громадян становить близько 65% від усіх прямих податків, що надходять до державного бюджету. Специфікою оподаткування доходів громадян є те, що їхні доходи поділяються на певні частки (шедули), які оподатковуються за окремою методикою. Ставка податку диференціюється залежно від річного доходу: 20%, 25%, 40 % . Податок із доходів фізичних осіб є важливішим податком у Великобританії з соціальної та фіскальної точки зору. Він передбачає низку пільг: неоподатковуваний мінімум; для осіб, старших 64 років; для осіб, старших 74 років; неповним сім'ям, які мають дітей віком до 16 років; неповним сім'ям, діти яких навчаються у вищих навчальних закладах денної форми навчання. Оподатковуваний дохід зменшується на суму витрат, пов'язаних з одержанням доходу (спецодяг, обладнання для роботи), а також на суми внесків до пенсійних і благодійних фондів, медичної страховки для осіб, старших 65 років, процентних платежів по позиках на придбання житла та власності.

В Ізраїлі прибутковий податок на доходи фізичних осіб має прогресивну шкалу і розраховується за ставками 10, 20, 30, 45, 50%. Ставка податку на дивіденди для фізичних осіб становить 25%. Після завершення фінансового року фізичні та юридичні особи, а також приватні підприємці подають декларацію про доходи в податковий орган та раз на п'ять років – декларацію про майно. У ній фіксується вартість майна в першій та останній роки періоду й таким чином визначається приріст майна. Якщо вартість майна збільшилися, то особа повинна надати пояснення щодо цього збільшення та вказати джерела [10].

В Італії прибутковим податком з громадян обкладається кожна частина доходу окремо в залежності від джерела доходу. Прибутковий податок з фізичних осіб резиденти сплачують із усіх видів доходів, одержаних в Італії і за кордоном, нерезиденти – лише з доходів, одержаних в Італії. Залежно від свого походження джерела доходів поділені на п'ять категорій, кожній з яких властиві свої особливості оподаткування: нерухоме майно (земля і будівлі); капітал; підприємництво; трудові доходи від роботи за наймом і в порядку самозайнятості осіб вільних професій; інші джерела. Прибутковий податок на капітал поширюється на депозитні рахунки в банках, проценти за позиками, доходи від цінних паперів, лотерейні виграші. Проценти за банківськими рахунками оподатковуються за ставкою 25%; за облігаціями і кредитними сертифікатами – 12,5%; за іноземними позиками – 30%. Податок на трудові доходи осіб, працюючих за наймом, поширюється на заробітну плату, компенсації, винагороди, доплати тощо; осіб вільних професій – на гонорари, доходи від оплати послуг, виручку від продажу витворів мистецтва тощо [8].

У Нідерландах фізичні особи сплачують такі податки: прибутковий податок, який є основним і стягується з усіх видів доходів громадян; прибутковий податок та відрахування на соціальне страхування, які становлять єдиний комбінований податок, який розраховується за прогресивною шкалою. Для деяких категорій громадян (наприклад, осіб, старших за 65 років) встановлюються нижчі ставки. Одноразові виплати оподатковуються за різними ставками. Так, вихідна допомога, прибуток від реалізації або ліквідації бізнесу оподатковуються за ставкою 45%, дохід на приріст капіталу, одержаний від реалізації акцій, – 20%. Якщо фізична особа тимчасово працює в Нідерландах, то її дохід оподатковується за ставкою 35% [11].

Основним податком, який сплачують громадяни Німеччини, є прибутковий податок, які встановлюється на всі види доходів, які отримує фізична особа. Усі платники при визначенні податку із заробітної плати поділяються на класи. Ставка податку в цій країні встановлена в розмірі від 19% до 53%. Наприклад, для неодружених встановлено значно меншу суму

неоподаткованого мінімуму, ніж для одружених. Це пов'язано з важкою демографічною ситуацією в країні й спрямовано на стимулювання народжуваності, зростання чисельності населення. У Німеччині традиційно існує класова система оподаткування, де в основу класифікації платників на класи покладений їх соціально-громадянський статус. Крім того, при визначенні оподатковуваного доходу з нього вираховуються знижки за віком (для платників, старших 64 років), неоподатковуваний мінімум, знижки на дітей [13].

У Швеції існує три головних податків: податок на загальний дохід, соціальний внесок, податок на «розкіш». Об'єктом оподаткування соціального внеску – є річна заробітна плата, що не перевищує 267 тис. крон, – сума перевищення оподатковується за прогресивною шкалою оподаткування з максимальною ставкою 49,8% від розміру отриманої заробітної плати. До загального оподатковуваного доходу законодавець відносить суму всіх грошових надходжень, зокрема: заробітну плату; дохід від наявності власного житла; прибуток від використання власної земельної ділянки у сільськогосподарських цілях, від використання власної частини лісу, від риболовства та полювання; гонорари; пенсію за старістю чи по догляду за дитиною; виграші в лотерею; цінні подарунки; прибуток від будь-якого виду бізнесу; річні відсотки, нараховані із банківського вкладу; користування службовим автомобілем, який використовується в особистих потребах. Отже, перевищенні вказаної суми, ставка податку може зрости до 50%. Майновий податок стягується із розрахунку вартості майна: нульова ставка, 1,5%, 1,5% + 2,5%, 1,5% + 3%. Корпоративний податок стягується з підприємств за ставками в межах від 20% до 30% .

У Швейцарії індивідуальний прибутковий податок об'єкт оподаткування поділяється на чотири основні категорії: заробітна плата і доходи від професійної та підприємницької діяльності; інвестиційний дохід; виплати в рамках соціального страхування та інші доходи. Цікаво, що в цій країні не підлягають оподаткуванню доходи, отримані у вигляді спадщини та дарування

не залежно від ступеню споріднення. У Швейцарії звільнені від оподаткування доходи у вигляді додаткових виплат з пенсійного забезпечення, страхування життя та здоров'я. Крім того, платники індивідуального прибуткового податку у Швейцарії можуть зменшувати свій оподатковуваний дохід на дозволені витрати та інші вирахування. Так, з доходу від роботи за наймом або підприємницької діяльності платник має право відняти витрати, безпосередньо пов'язані з такою діяльністю. Також підлягають вирахуванню внески за пенсійним і соціальним страхуванням, що сплачуються платником податків. Оподаткуванню у Швейцарії притаманне «сімейне оподаткування» сума податку залежить від того, чи є платник податків самотнім або податкову декларацію подає подружжя пара або ж вдови (вдівці) з дітьми. На федеральному рівні максимальна гранична ставка складає 11,5% [16].

Подібна модель оподаткування існує у Франції, яка також обрала сімейну модель оподаткування доходів фізичних осіб. Платником податків визнається «податкова сім'я», до складу якої входять чоловік і дружина або неодружені партнери, пов'язані з цивільно-правовими партнерством, а також особи, які проживають з сім'єю незалежно від сімейних зв'язків з основними членами сім'ї. При визначенні розміру податкового обов'язку поняття частки, і сума податку, що підлягає сплаті сім'єю, розраховується з урахуванням того, що сім'я складається з певної кількості одиниць споживання, на яке ділиться загальний дохід родини [8].

У США теж існує схожа система оподаткування, як у Франції та Швейцарії. Платники податку на доходи фізичних осіб для цілей оподаткування поділяються на такі категорії: самотній платник; подружжя, що заповнюють спільну декларацію; подружжя, що заповнюють окремі декларації; глава господарства; платник – вдівець. Ставки податку становлять від 10% до 35%. З отриманого сукупного валового доходу віднімаються витрати, пов'язані з його отриманням. Сюди відносяться витрати, пов'язані з підприємницькою діяльністю. Далі з величини чистого доходу віднімаються індивідуальні податкові пільги. Загальної пільгою є неоподатковуваний мінімум доходів. У

сучасних умовах з усіх джерел доходів Федерального бюджету США найвагомим є прибутковий податок з громадян, що забезпечує більше половини загального обсягу федеральних податкових надходжень. Відповідно до податкової системи США доходи фізичних осіб можуть оподатковуватися як окремо з кожного громадянина, так і з доходу сім'ї. Оподатковуваний дохід обкладається за прогресивною шкалою. При цьому платники податку поділяються на чотири категорії, які оподатковуються за різними ставками залежно від доходу. Ставка оподаткування коливається від 15% до 39,6%. Останніми роками з'явилася тенденція до зростання мінімуму доходів, що не обкладаються податком, та до зменшення його максимальної ставки [18].

Прибутковий податок у Данії включає в себе державний, муніципальний і церковний податки, середня ставка муніципального та церковного податків дорівнює 29,5%, тоді як державного – диференційована залежно від розміру доходу. У разі перевищення простого податку 134 500 датських крон – додатково встановлюється податок у розмірі 5%, а якщо розмір податку дорівнює 243 500 датських крон, то застосовується ставка 15%. У 1994 р. введено новий податок у вигляді відрахувань до соціальних фондів, ставка за яким складала 7% від нарахованої заробітної плати [30]. Крім того, база оподаткування може бути зменшена на суми страхових внесків по безробіттю, транспортні витрати, витрати на виховання дітей й суми аліментів, добровільні пожертвування.

У Китаї об'єкт оподаткування поділений на декілька груп доходів: заробітна плата, доходи відмінного підсобного господарства та індивідуального бізнесу; доходи від оренди та виконання договорів з підприємствами та організаціями; винагороди за надані послуги, авторські винагороди, роялті; доходи від здачі в оренду нерухомості; доходи від продажу власності; відсотки, дивіденди, випадкові доходи та інші надходження. До доходів з різних джерел застосовуються різні відрахування, різні податкові ставки, також розрізняється податковий період. До суми оподаткованого доходу застосовується прогресивна шкала оподаткування, зокрема до доходів у вигляді заробітної

плати та доходів відмінного підсобного господарства та індивідуального бізнесу. До всіх інших доходів застосовується ставка у розмірі 20 % [29].

У Китайській Народній Республіці держава надає право податковим агентам компенсувати витрати на забезпечення сплати податку в розмірі 2% від суми утриманого податку.

Громадяни Японії, а також громадяни, що проживали на території держави щонайменше 5 років і мають намір постійного проживання сплачують прибутковий податок на всі доходи отримані як в Японії, так і закордоном по прогресивній шкалі, що має шість ставок, які нараховуються залежно від суми отриманого доходу: 5%, 10%, 20%, 23%, 33% і 40%. Сплачується прибутковий податок щорічно на всі види доходів, отриманих протягом календарного року. Базою оподаткування в рамках системи прибуткового податку є: заробітна плата, доходи осіб вільних професій, оплата працівників мистецтв, професійних спортсменів, офіціантів у барах, допомога при звільненні, доходи, отримані від нерухомості, дивіденди, пенсії, авторські гонорари, винагороди за різноманітні особисті заслуги, прибуток від продажу акцій, зареєстрованих на фондових біржах тощо. Фізичні особи також сплачують прибутковий префектурний податок за ставками 5%, 10%, 15% у залежності від суми доходу. Крім цього, кожен громадянин Японії незалежно від величини доходу сплачує податок на проживання у сумі 3200 єн на рік [21]. Таким чином, в Японії податкові ставки на доходи фізичних осіб, включаючи місцеві податки, одні з найвищих світі.

Досвід розвинутих країн свідчить, що прибуткове оподаткування є дієвим інструментом перерозподілу з чітко визначеними умовами суспільного договору, високим рівнем життя й доходів населення. Удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб в Україні має здійснюватися за принципом соціальної справедливості. З метою поліпшення демографічної ситуації в нашій країні доцільно використовувати досвід оподаткування з урахуванням сімейного складу платників, зокрема кількості неповнолітніх дітей. Використання недостатньо прогресивної системи оподаткування доходів громадян має враховувати реальний рівень доходів громадян [22, с. 18].

Ставки оподаткування в Україні є одними з найнижчих в ЄС (за виключенням невеликих країн), а отже найбільш конкурентоспроможними. Про це свідчать дані таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Ставки податку на доходи фізичних осіб у різних країнах світу

Країна	Максимальна ставка податку, %	Країна	Максимальна ставка податку, %
Швеція	56,6	Іспанія	43,0
Данія	55,4	Люксембург	42,0
Нідерланди	52,0	Франція	41,0
Бельгія	50,0	Норвегія	40,0
Австрія	50,0	США	39,6
Великобританія	50,0	Польща	32,0
Фінляндія	49,2	Естонія	21,0
Ірландія	48,0	Словенія	19,0
Португалія	46,5	Україна	18,0
Німеччина	45,0	Угорщина	16,0
Греція	45,0	Чехія	15,0
Італія	43,0	Росія	13,0

Вітчизняна ставка податку на доходи фізичних осіб 18% є найнижчою в Європі. Так, наприклад, менший від вітчизняного податку на прибуток підприємств (12,5%) у Ірландії компенсується вищими ставками ПДФО (до 48%) та ПДВ (23%). Аналогічно менший податок на прибуток у Словенії (17%) компенсується вищими ставками ПДФО (до 50%) та ПДВ (22%). У Румунії при ставках податку на прибуток та ПДФО по 16% ставка ПДВ становить 24%.

Окрім країн Східної Європи, низькі податки зберігаються в Гонконгу, Саудівській Аравії та Кувейті, а також в таких податкових гаванях, як Багамські острови і Бермуди [33].

Таким чином, за виключенням невеликих острівних країн та країн Прибалтики, Україна має найбільш привабливі ставки оподаткування, що є важливою передумовою для залучення іноземних інвестицій та створення нових робочих місць.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Податок з доходів фізичних осіб є загальнодержавним податком, що стягується з отриманих доходів фізичних осіб (громадян – резидентів) і нерезидентів, джерела походження яких є в Україні та за її межами; для резидентів, це податок, сплачуваний з доходів громад як за місцем основної і неосновної роботи, так і від підприємницької діяльності.

Зарубіжний досвід свідчить, що в країнах з розвиненою економікою регулююча функція податку на соціально-економічні процеси переважно закріплена за податком на прибуток підприємств, фіскальну функцію – виконує податок на доходи фізичних осіб. В Україні склалася ситуація «з точністю навпаки». У таких країнах Європи, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія особистий прибутковий податок належить до місцевих податків. Системи оподаткування розвинених країн світу спрямовані на формування кінцевого доходу домогосподарств таким чином, щоб кожна фізична особа мала в користуванні після оподаткування дохід, достатній для фінансування всіх необхідних витрат на задоволення своїх потреб.

Дослідивши світовий досвід вважаємо, що в Україні він використовувався надто хаотично, оскільки не враховував закономірності перехідного періоду, історичних, політичних, соціально-економічних особливостей розвитку української економіки. В результаті були допущені прорахунки в формуванні податкової політики. Це проявляється в надмірному вилученні доходів у окремих груп платників податків при одночасній наявності значної частини тіньового обороту. Механізм оподаткування доходів фізичних осіб залишається незмінним практично з часу його запровадження в Україні, при цьому він вже не відповідає сучасним тенденціям у формуванні доходів, наявним процесам у вітчизняній економіці. За таких умов серед комплексу проблем, які потребують наукового обґрунтування та практичного розв'язання важливе місце займають питання формування механізму оподаткування доходів фізичних осіб, що дало б державі можливість належним наповнювати місцеві бюджети.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ТА АУДИТ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

2.1. Облік утримання та сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджету у ТОВ «Добробуд»

Як нам відомо податковий агент, який нараховує оподатковуваний дохід на користь платника податку, повинен утримувати податок із суми такого доходу за його рахунок, застосовуючи ставку податку, визначену в статті 167 Податкового кодексу України. Оскільки основним джерелом для формування оподаткованого доходу є заробітна плата, проаналізуємо динаміку середньої заробітної плати по Україні за 2017 – 2018 рр. (рис. 2.1).

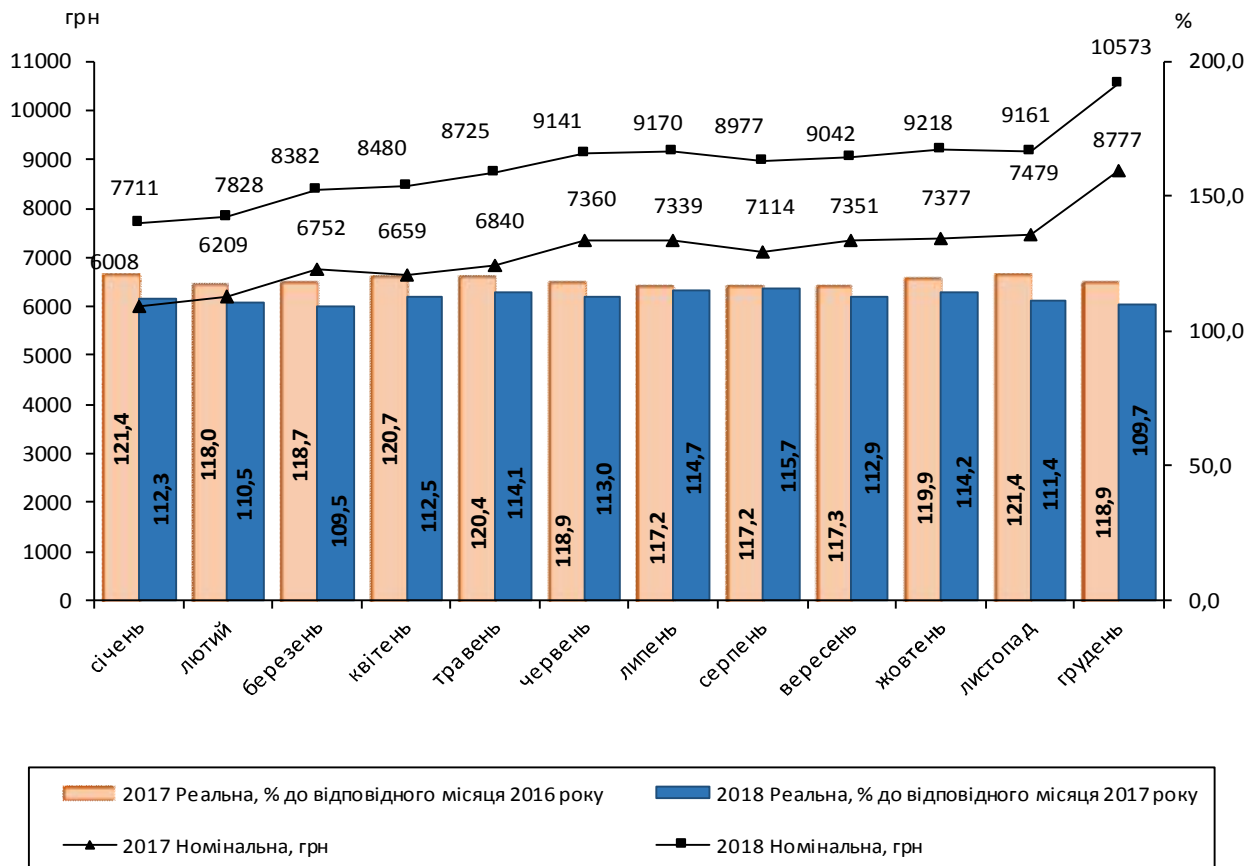

Рис. 2.1. Динаміка середньої заробітної плати у 2017–2018 роках.

Оскільки за результатами побудованої діаграми бачимо тенденцію до зростання обсягу заробітної плати, то очікувані є і зростання до бюджету надходжень від сплати ПДФО, який сплачується до бюджету під час виплати оподаткованого доходу єдиним платіжним документом. Банки приймають платіжні документи на виплату доходу лише за умови одночасного подання розрахункового документа на перерахування цього податку до бюджету [12].

Якщо згідно з нормами ПКУ окремі види оподатковуваних доходів (прибутків) не підлягають оподаткуванню під час їх нарахування чи виплати, але не є звільненими від оподаткування, платник податку зобов'язаний самостійно включити суму таких доходів до загального річного оподаткованого доходу податку та подати річну декларацію з цього податку.

Якщо оподатковуваний дохід надається у негрошовій формі чи виплачується готівкою з каси податкового агента, податок сплачується (перераховується) до бюджету протягом трьох банківських днів з дня, що настає за днем такого нарахування (виплати, надання) [19].

Якщо оподатковуваний дохід нараховується податковим агентом, але не виплачується (не надається) платнику податку, то податок, який підлягає утриманню з такого нарахованого доходу, підлягає перерахуванню до бюджету податковим агентом у строки, встановлені ПКУ для місячного податкового періоду.

Платник податку, що отримує доходи від особи, яка не є податковим агентом, та іноземні доходи, зобов'язаний включити суму таких доходів до загального річного оподаткованого доходу та подати податкову декларацію за наслідками звітного податкового року, а також сплатити податок з таких доходів. Особою, яка не є податковим агентом, вважається нерезидент або фізична особа, яка не має статусу суб'єкта підприємницької діяльності або не є особою, яка перебуває на обліку у контролюючих органах як особа, що провадить незалежну професійну діяльність. Розрахунок податкових зобов'язань з оподаткованого доходу платника податку, нарахованого у

джерела його виплати, проводиться податковим агентом (у тому числі роботодавцем, органами Пенсійного фонду України).

Податок, утриманий з доходів резидентів та нерезидентів, зараховується до бюджету згідно з Бюджетним кодексом України. Такий порядок застосовується всіма юридичними особами, у тому числі такими, що мають філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що розташовані на території іншої територіальної громади, ніж така юридична особа, а також відокремленими підрозділами, яким в установленому порядку надано повноваження щодо нарахування, утримання і сплати (перерахування) до бюджету податку [31].

У разі прийняття рішення про створення відокремленого підрозділу юридична особа повідомляє про це контролюючі органи за своїм місцезнаходженням та місцезнаходженням таких новостворених підрозділів у встановленому порядку.

Суми податку на доходи, нараховані відокремленим підрозділом на користь фізичних осіб, за звітний період перераховуються до відповідного бюджету за місцезнаходженням такого відокремленого підрозділу.

У разі якщо відокремлений підрозділ не уповноважений нараховувати (сплачувати) податок на доходи фізичних осіб за такий відокремлений підрозділ, усі обов'язки податкового агента виконує юридична особа. Податок на доходи, нарахований працівникам відокремленого підрозділу, перераховується до відповідного бюджету за місцезнаходженням такого відокремленого підрозділу.

Досліджуване підприємство ТОВ «Добробуд» за своїм місцем знаходження одночасно з поданням документів до банку на отримання коштів для виплати належних платникам податку доходів, сплачує (перераховує) суми утриманого податку з доходів фізичних осіб на відповідні рахунки, відкриті в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів за місцем знаходження підприємства.

Хоча можливі випадки, коли податковим агентом із нарахування та сплати цього податку може виступати не підприємство, а фізична особа. Такими фізичними особами, що є відповідальними згідно з вимогами ПКУ за нарахування та утримання податку, сплачуються (перераховуються) його суми до відповідного бюджету:

- ❖ у разі коли така фізична особа є податковим агентом, – за місцем реєстрації у контролюючих органах;
- ❖ у разі нотаріального посвідчення договорів купівлі-продажу майна резидентами та нерезидентами, посвідчення договорів дарування чи видачі свідоцтв про право на спадщину нерезидентам – за місцем нотаріального посвідчення таких договорів (одержання свідоцтв);
- ❖ в інших випадках – за її податковою адресою [39].

Згідно норм закону, відповідальність за своєчасне та повне перерахування сум податку до відповідного бюджету несе юридична особа або її відокремлений підрозділ, що нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід. Відповідальність за своєчасне та повне перерахування сум податку до відповідного бюджету несе фізична особа у випадках, визначених ПКУ.

Суми податку на доходи фізичних осіб, що утримуються з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, державної пожежної охорони, органів і підрозділів цивільного захисту, податкової міліції у зв'язку з виконанням обов'язків несення служби, спрямовуються виключно на виплату рівноцінної та повної компенсації втрат доходів цієї категорії громадян.

Підсумовуючи сказане вище, можна узагальнити інформацію щодо теоретичних передумов нарахування та сплати податку з доходів фізичних осіб (рис. 2.2).

Рис.2.2. Основні елементи сплати податку з доходів фізичних осіб в Україні

Платник податку який отримує дохід у вигляді заробітної плати – має право на податкову соціальну пільгу. Податкова соціальна пільга (ПСП) – сума, на яку платник податку на доходи фізичних осіб, має право зменшити свій загальний місячний оподатковуваний дохід у вигляді заробітної плати від одного роботодавця. Розмір мінімальної зарплати з 01.01.2019 р. становить 4173 грн. Тож, менш як ця величина не може нараховуватися зарплата

працівникові за виконану місячну норму праці. Виходить, що ПСП не застосовуватиметься до доходів переважної більшості працівників, бо розмір їх зарплати має бути вищим за 4173 грн, а граничний дохід для застосування ПСП на 2019 рік – 2690 грн.

Розмір загальної ПСП на 2019 рік сягає 50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), установленого законом на 1 січня звітного податкового року (пп. 169.1.1 ПКУ):

$$1921 \text{ грн} \times 50\% = 960,50 \text{ грн.}$$

Таким чином, загальною ПСП зможуть скористатися лише працівники, які трудяться на умовах неповного робочого часу, та й то не завжди. Приміром, якщо працівник трудиться на 0,6 ставки, то гарантований мінімальний розмір його зарплати становить: $4173 \text{ грн} \times 0,6 = 2503,80 \text{ грн}$.

Тож, якщо працівникові нарахували зарплату в такому розмірі, він матиме право на загальну ПСП. Адже обмежень щодо графіка й умов роботи працівників норми ПКУ не містять. ПКУ визначає лише граничний розмір зарплати, отримуваний від одного роботодавця, який надає право на застосування ПСП, – він не має перевищувати у 2019 році 2690 грн (пп. 169.4.1 ПКУ). Окрім того, за певних ситуацій (відпустка без збереження зарплати, відпустка по догляду за дитиною до 3 років, прогули тощо), коли працівник не відпрацював місячної норми робочого часу, зарплата за місяць теж може бути меншою за 2690 грн, і, відповідно, буде право на загальну ПСП.

Також є окремі категорії осіб, які за певних умов матимуть право на ПСП у 2019 році навіть при такому рівні мінімальної зарплати [53]. У ПКУ встановлено пільгові суми податкової соціальної пільги для окремих категорій платників податку (табл. 2.1).

Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця як заробітна плата (інші прирівняні до неї відповідно до законодавства виплати, компенсації та винагороди), якщо його розмір не перевищує суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня

звітнього податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень.

Таблиця 2.1

**Пільгові суми податкової соціальної пільги
для окремих категорій платників податку**

Розмір	Умови застосування	
100% суми пільги	для платника податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років, - у розрахунку на кожну таку дитину	
150% суми пільги	для такого платника податку, який:	а) є одинокою матір'ю (батьком), вдовою (вдівцем) або опікуном, піклувальником - у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років
		б) утримує дитину-інваліда - у розрахунку на кожну таку дитину віком до 18 років
		в) є особою, віднесеною законом до першої або другої категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, включаючи осіб, нагороджених грамотами Президії Верховної Ради УРСР у зв'язку з їх участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи
		г) є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом
		г) є інвалідом I або II групи, у тому числі з дитинства, крім інвалідів, пільга яким визначена п.п. «б» п.п. 169.1.4 п. 169.1 ст. 169 ПКУ
		д) є особою, якій присуджено довічну стипендію як громадянину, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів
		е) є учасником бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на якого поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», крім осіб, визначених у п.п. «б» п.п. 169.1.4 п. 169.1 ст. 169 ПКУ
200% суми пільги	для такого платника податку, який:	а) Героєм України, Героєм Радянського Союзу, Героєм Соціалістичної Праці або повним кавалером ордена Слави чи ордена Трудової Слави, особою, нагородженою чотирма і більше медалями «За відвагу»
		б) учасником бойових дій під час Другої світової війни або особою, яка у той час працювала в тилу, та інвалідом I і II групи, з числа учасників бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»
		в) колишнім в'язнем концтаборів, гетто та інших місць примусового утримання під час Другої світової війни або особою, визнаною репресованою чи реабілітованою

Продовження таблиці 2.1

		г) особою, яка була насильно вивезена з території колишнього СРСР під час Другої світової війни на територію держав, що перебували у стані війни з колишнім СРСР або були окуповані фашистською Німеччиною та її союзниками
		г) особою, яка перебувала на блокадній території колишнього Ленінграда (Санкт-Петербург, РФ) у період з 8 вересня 1941 року по 27 січня 1944 року

Податкова соціальна пільга застосовується до нарахованого платнику податку місячного доходу у вигляді заробітної плати тільки за одним місцем його нарахування (виплати).

Платник податку подає роботодавцю заяву про самостійне обрання місця застосування податкової соціальної пільги.

Податкова соціальна пільга починає застосовуватися до нарахованих доходів у вигляді заробітної плати з дня отримання роботодавцем заяви платника податку про застосування пільги та документів, що підтверджують таке право. Роботодавець відображає у податковій звітності всі випадки застосування або незастосування податкової соціальної пільги згідно з отриманими від платників податку заявами про застосування пільги, а також заявами про відмову від такої пільги. Перелік таких документів та порядок їх подання визначає Кабінет Міністрів України.

Податкова соціальна пільга не може бути застосована до: доходів платника податку, інших ніж заробітна плата; заробітної плати, яку платник податку протягом звітного податкового місяця отримує одночасно з доходами у вигляді стипендії, грошового чи майнового (речового) забезпечення учнів, студентів, аспірантів, ординаторів, ад'юнктів, військовослужбовців, що виплачуються з бюджету; доходу самозайнятої особи від провадження підприємницької діяльності, а також іншої незалежної професійної діяльності.

Податкова соціальна пільга до заробітної плати державних службовців застосовується під час її нарахування до завершення нарахування таких доходів

без подання відповідних заяв, зазначених у підпункті 169.2.2 ПКУ, але з поданням підтвердних документів для встановлення розміру пільги.

Якщо платник податку порушує норми ПКУ, внаслідок чого, зокрема, податкова соціальна пільга застосовується також під час отримання інших доходів протягом будь-якого звітного податкового місяця або за кількома місяцями отримання доходів, такий платник податку втрачає право на отримання податкової соціальної пільги за всіма місяцями отримання доходу починаючи з місяця, в якому мало місце таке порушення, та закінчуючи місяцем, в якому право на застосування податкової соціальної пільги відновлюється.

Платник податку може відновити право на застосування податкової соціальної пільги, якщо він подасть заяву про відмову від такої пільги всім роботодавцям із зазначенням місяця, коли відбулося таке порушення, на підставі чого кожний роботодавець нараховує і утримує відповідну суму недоплати податку та штраф у розмірі 100 відсотків суми цієї недоплати за рахунок найближчої виплати доходу такому платнику податку, а у разі, коли сума виплати недостатня, – за рахунок наступних виплат. Якщо сума недоплати та/або штрафу не були утримані податковим агентом за рахунок доходу платника податку, то такі суми включаються до річної податкової декларації такого платника податку. При цьому право на застосування податкової соціальної пільги відновлюється з податкового місяця, що настає за місяцем, в якому сума такої недоплати та штраф повністю погашаються.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, встановлює також порядок інформування роботодавців платника податку про наявність порушень ним норм підпункту 169.2.1 ПКУ, виявлених на підставі даних податкової звітності чи документальних перевірок, а також порядок інформування роботодавця про позбавлення платника податку або про відновлення його права на податкову соціальну пільгу [57].

У разі якщо платник податку має право на застосування податкової соціальної пільги з двох і більше підстав, зазначених у пункті 169.1 ПКУ, застосовується одна податкова соціальна пільга з підстави, що передбачає її найбільший розмір, за умови дотримання процедур, визначених підпунктом 169.4.1 пункту 169.4 ПКУ, крім випадку, передбаченого підпунктом «б» підпункту 169.1.3 пункту 169.1 ПКУ, податкова соціальна пільга за яким додається до пільги, визначеної підпунктом 169.1.2 ПКУ у разі, якщо особа утримує двох і більше дітей, у тому числі дитину-інваліда (дітей-інвалідів).

Платник податку, який має право на застосування податкової соціальної пільги більшої, ніж передбачена підпунктом 169.1.1 пункту 169.1 ПКУ, зазначає про таке право у заяві про застосування пільги, до якої додає відповідні підтвердні документи.

Податкова соціальна пільга, передбачена підпунктом 169.1.2 та підпунктами «а», «б» підпункту 169.1.3 пункту 169.1 ПКУ, надається до кінця року, в якому дитина досягає 18 років, а у разі її смерті до досягнення зазначеного віку – до кінця року, на який припадає смерть. Право на отримання такої податкової соціальної пільги втрачається у разі позбавлення платника податку батьківських прав або якщо він відмовляється від дитини чи передає дитину на державне утримання, у тому числі у закладах для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, незалежно від того, чи береться плата за таке утримання, чи ні, а також якщо дитина стає курсантом на умовах її повного утримання, починаючи з податкового місяця, в якому відбулася така подія.

Надання податкової соціальної пільги, передбаченої підпунктами «в» - «е» підпункту 169.1.3 пункту 169.1 ПКУ, зупиняється з податкового місяця, що настає за місяцем, в якому платник податку втрачає статус, визначений у ПКУ [26].

Податкова соціальна пільга надається з урахуванням останнього місячного податкового періоду, в якому платник податку помер або

оголошується судом померлим чи визнається судом безвісно відсутнім, або втрачає статус резидента, або був звільнений з місця роботи.

При цьому граничний розмір доходу, який дає право на отримання податкової соціальної пільги одному з батьків у випадку та у розмірі, передбачених підпунктом 169.1.2 та підпунктами «а» і «б» підпункту 169.1.3 пункту 169.1 ПКУ, визначається як добуток суми та відповідної кількості дітей.

Якщо платник податку отримує доходи у вигляді заробітної плати за період її збереження згідно із законодавством, у тому числі за час відпустки або перебування платника податку на лікарняному, то з метою визначення граничної суми доходу, що дає право на отримання податкової соціальної пільги, та в інших випадках їх оподаткування, такі доходи (їх частина) відносяться до відповідних податкових періодів їх нарахування.

Роботодавець платника податку зобов'язаний здійснити, у тому числі за місцем застосування податкової соціальної пільги, з урахуванням положень абзацу другого пункту 167.1 статті 167 ПКУ, перерахунок суми доходів, нарахованих такому платнику податку у вигляді заробітної плати, а також суми наданої податкової соціальної пільги: за наслідками кожного звітного податкового року під час нарахування заробітної плати за останній місяць звітного року; під час проведення розрахунку за останній місяць застосування податкової соціальної пільги у разі зміни місця її застосування за самостійним рішенням платника податку або у випадках, визначених підпунктом 169.2.3 пункту 169.2 ПКУ; під час проведення остаточного розрахунку з платником податку, який припиняє трудові відносини з таким роботодавцем [25].

У ТОВ «Добробуд» від нарахованих сум заробітної плати, що є оподатковуваним доходом працівників, проводять нарахування та сплату ПДФО до бюджету. Розміри цих сум та їх динаміку подано у табл. 2.2.

Виходячи із того, що у нашій державі в цілому відмічається тенденція до зростання заробітної плати, бачимо і позитивну динаміку до зростання сум нарахованого ПДФО у досліджуваному ТОВ «Добробуд» у грудні 2018 року більше ніж у 2 рази.

Таблиця 2.2

Аналіз сум нарахованого та сплаченого до бюджету податку з доходів фізичних осіб у ТОВ «Добробуд» у 2017 – 2018 рр.

№ з/п	Період	Роки		Відхилення	
		2017	2018	абсолютне, грн.	відносне, %
1	січень	73865,73	103269,90	29404,17	139,81
2	лютий	73312,07	105327,51	32015,44	143,67
3	березень	93287,04	101965,90	8678,86	109,30
4	квітень	85407,60	116053,16	30645,56	135,88
5	травень	92378,28	118964,34	26586,06	128,78
6	червень	88754,25	124870,37	36116,12	140,69
7	липень	91291,43	125036,94	33745,51	136,96
8	серпень	92905,61	126810,29	33904,68	136,49
9	вересень	99197,23	136449,15	37251,92	137,55
10	жовтень	99530,34	160610,81	61080,47	161,37
11	листопад	102193,73	170006,22	67812,49	166,36
12	грудень	88422,07	179792,22	91370,15	203,33
	Разом за рік	1080545,38	1569156,81	488611,43	145,22

Також вважаємо за необхідне відмітити, що роботодавець та/або податковий агент має право здійснювати перерахунок сум нарахованих доходів, утриманого податку за будь-який період та у будь-яких випадках для визначення правильності оподаткування, незалежно від того, чи має платник податку право на застосування податкової соціальної пільги.

Якщо внаслідок здійсненого перерахунку виникає недоплата утриманого податку, то сума такої недоплати стягується роботодавцем за рахунок суми будь-якого оподаткованого доходу (після його оподаткування) за відповідний місяць, а в разі недостатності суми такого доходу – за рахунок оподаткованих доходів наступних місяців, до повного погашення суми такої недоплати.

Якщо внаслідок проведення остаточного розрахунку з платником податку, який припиняє трудові відносини з роботодавцем, виникає сума недоплати, що перевищує суму оподаткованого доходу платника податку за останній звітний період, то непогашена частина такої недоплати включається до складу податкового зобов'язання платника податку за наслідками звітного податкового року та сплачується самим платником.

2.2. Особливості нарахування (виплати) та оподаткування податком на доходи фізичних осіб окремих видів доходів

У ПКУ виділяють дванадцять видів доходів, на які поширюється спеціальний порядок оподаткування податком на доходи фізичних осіб [24].

По-перше, оподаткування доходу від надання нерухомості в оренду (суборенду), житловий найм (піднайм).

Податковим агентом платника податку – орендодавця щодо його доходу від надання в оренду земельної ділянки сільськогосподарського призначення, земельної частки (паю), майнового паю є орендар. При цьому об'єкт оподаткування визначається виходячи з розміру орендної плати, зазначеної в договорі оренди, але не менше ніж мінімальна сума орендного платежу, встановлена законодавством з питань оренди землі.

Податковим агентом платника податку – орендодавця під час нарахування доходу від надання в оренду об'єктів нерухомості, інших, ніж зазначені в підпункті 170.1.1 ПКУ (включаючи земельну ділянку, що знаходиться під такою нерухомістю, чи присадибну ділянку), є орендар. При цьому об'єкт оподаткування визначається виходячи з розміру орендної плати, зазначеної в договорі оренди, але не менше ніж мінімальна сума орендного платежу за повний чи неповний місяць оренди.

Нерухомість, що належить фізичній особі – нерезиденту, надається в оренду виключно через фізичну особу – підприємця або юридичну особу – резидента (уповноважених осіб), що виконують представницькі функції такого нерезидента на підставі письмового договору та виступають його податковим агентом стосовно таких доходів. Нерезидент, який порушує норми цього пункту, вважається таким, що ухиляється від сплати податку.

Доходи, зазначені у підпунктах 170.1.1-170.1.3 ПКУ, оподатковуються податковим агентом під час їх нарахування (виплати) за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 ПКУ [41]. Якщо орендар є фізичною особою, яка не є

суб'єктом господарювання, особою, відповідальною за нарахування та сплату (перерахування) податку до бюджету, є платник податку – орендодавець.

Суб'єкти господарювання, які провадять посередницьку діяльність, пов'язану з наданням послуг з оренди нерухомості (рієлтери), зобов'язані надіслати інформацію про укладені за їх посередництвом цивільно-правові договори (угоди) про оренду нерухомості до контролюючого органу за місцем своєї реєстрації в строки, передбачені для подання податкового розрахунку, за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

По-друге, оподаткування інвестиційного прибутку.

Облік загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами ведеться платником податку самостійно, окремо від інших доходів і витрат. Для цілей оподаткування інвестиційного прибутку звітним періодом вважається календарний рік, за результатами якого платник податку зобов'язаний подати річну податкову декларацію, в якій має відобразити загальний фінансовий результат (інвестиційний прибуток або інвестиційний збиток), отриманий протягом такого звітного року.

Інвестиційний прибуток розраховується як позитивна різниця між доходом, отриманим платником податку від продажу окремого інвестиційного активу з урахуванням курсової різниці (за наявності), та його вартістю, що визначається із суми документально підтверджених витрат на придбання такого активу з урахуванням норм підпунктів 170.2.4-170.2.6 ПКУ [41] (крім операцій з деривативами).

До продажу інвестиційного активу прирівнюються також операції з: обміну інвестиційного активу на інший інвестиційний актив; зворотного викупу або погашення інвестиційного активу його емітентом, який належав платнику податку; повернення платнику податку коштів або майна (майнових прав), попередньо внесених ним до статутного капіталу емітента корпоративних прав, у разі виходу такого платника податку з числа засновників (учасників) такого емітента чи ліквідації такого емітента.

Придбанням інвестиційного активу вважаються також операції з внесення платником податку коштів або майна до статутного капіталу юридичної особи – резидента в обмін на емітовані ним корпоративні права. До складу загального річного оподаткованого доходу платника податку включається позитивне значення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами за наслідками такого звітного (податкового) року.

Загальний фінансовий результат операцій з інвестиційними активами визначається як сума інвестиційних прибутків, отриманих платником податку протягом звітного (податкового) року, зменшена на суму інвестиційних збитків, понесених платником податку протягом такого року.

Таблиця 2.3

Розміри оподаткування доходу від надання нерухомості в оренду (суборенду), житловий найм (піднайм) та інвестиційного прибутку

Доходи, отримані від надання майна в лізинг, оренду або суборенду	18%	п. 170.1
Інвестиційний прибуток від проведення платником податку операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах (крім доходу від операцій, зазначених у пп. 165.1.2, 165.1.40 та 165.1.52 ПКУ)	18%	п. 170.2

По-третє, оподаткування роялті [41].

Роялті оподатковуються за правилами, встановленими для оподаткування дивідендів, за ставкою, визначеною підпунктом 167.5.1 пункту 167.5 статті 167 ПКУ.

Таблиця 2.4

Розміри оподаткування роялті

Роялті	18%	п. 170.3.1
Дивіденди, нараховані у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих юрособою-резидентом, за умови, що таке нарахування не змінює часток участі всіх акціонерів (власників) у статутному капіталі емітента, та в результаті якого збільшується статутний капітал емітента на сукупну номінальну вартість нарахованих дивідендів	не оподатковується	п. 165.1.18

По-четверте, оподаткування процентів [41].

Податковим агентом платника податку під час нарахування на його користь доходів у вигляді процентів є особа, яка здійснює таке нарахування.

Податковим агентом у строки, визначені ПКУ для місячного податкового періоду, до бюджету сплачується (перераховується) загальна сума податку, нарахованого за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 ПКУ, із загальної суми процентів, нарахованих за податковий (звітний) місяць на суми банківських вкладних (депозитних) або поточних рахунків, ощадних (депозитних) сертифікатів, вкладів (депозитів) членів кредитної спілки у кредитній спілці. Доходи, зазначені у цьому підпункті, остаточно оподатковуються податковим агентом під час їх нарахування.

Податкові агенти (банки, кредитні спілки), які нараховують доходи у вигляді процентів, зазначених у підпункті 170.4.1 ПКУ, у податковому розрахунку, подання якого передбачено ПКУ, відображають загальну суму нарахованих у звітному податковому періоді доходів та загальну суму утриманого з них податку. При цьому у податковому розрахунку не зазначається інформація про суми окремого банківського вкладного (депозитного) або поточного рахунку, ощадного (депозитного) сертифіката, вкладу (депозиту) члена кредитної спілки у кредитній спілці, суми нарахованих процентів, а також відомості про фізичну особу – платника податку, якій нараховані такі доходи.

Таблиця 2.5

Розміри оподаткування процентів

Проценти на поточний або депозитний банківський рахунок	18%	п. 167.5.1
Процентний або дисконтний дохід за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом	18%	п. 167.5.1
Проценти на вклад (депозит) у кредитних спілках	18%	п. 167.5.1
Плата (відсоток), що розподіляється на пайові членські внески членів кредитної спілки	18%	п. 167.5.1

По-п'яте, оподаткування дивідендів [41].

Податковим агентом платника податку під час нарахування на його користь дивідендів, крім випадків, зазначених у підпункті 165.1.18 пункту 165.1

статті 165 ПКУ, є емітент корпоративних прав або за його дорученням інша особа, яка здійснює таке нараховання. Будь-який резидент, який нараховує дивіденди, включаючи того, який сплачує податок на прибуток підприємств у спосіб, відмінний від загального (є суб'єктом спрощеної системи оподаткування), або звільнений від сплати такого податку з будь-яких підстав, є податковим агентом під час нараховання дивідендів.

Таблиця 2.6

Розміри оподаткування дивідендів

Дивіденди по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами – платниками податку на прибуток підприємств (крім доходів по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, які виплачуються інститутами спільного інвестування)	5%	п. 167.5.2
Дивіденди по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, корпоративних правах, нарахованих нерезидентами, інститутами спільного інвестування, а також суб'єктами господарювання, які не є платниками податку на прибуток	9%	п. 167.5.4

По-шосте, оподаткування виграшів та призів [41]. Податковим агентом платника податку під час нараховання (виплати, надання) на його користь доходу у вигляді виграшів (призів) у лотерею чи в інші розіграші, у букмекерському парі, у парі тоталізатора, призів та виграшів у грошовій формі, одержаних за перемогу та/або участь в аматорських спортивних змаганнях, у тому числі у більярдному спорті, є особа, яка здійснює таке нараховання (виплату).

Податковим агентом – оператором лотереї у строки, визначені ПКУ для місячного податкового періоду, до бюджету сплачується (перераховується) загальна сума податку, нарахованого за ставкою, що подані у табл.2.7. Оподаткування доходів у вигляді виграшів та призів, інших, ніж виграш (приз) у лотерею, здійснюється у загальному порядку, встановленому ПКУ для доходів, що остаточно оподатковуються під час їх нараховання, за відповідною ставкою. Під час нараховання доходів у вигляді виграшів у лотерею або в інших розіграшах, які передбачають попереднє придбання платником податку права на участь у таких лотереях чи розіграшах, не беруться до уваги витрати

платника податку у зв'язку з отриманням такого доходу. Такі доходи остаточно оподатковуються під час їх виплати за їх рахунок.

Таблиця 2.7

Розміри оподаткування виграшів та призів

Виграш чи приз (крім виграшів, призів у лотерею) на користь резидентів або нерезидентів	18%	п. 167.1
Виграш, приз у лотерею	18%	п. 167.1
Інші виграші та призи	18%	п. 167.1
Дарунки (а також призи переможцям та призерам спортивних змагань), якщо їх вартість не перевищує 25% однієї мінімальної зарплати, за винятком грошових виплат у будь-якій сумі	не оподатковується	п. 165.1.39
Грошові виграші у спортивних змаганнях (крім винагород спортсменам – чемпіонам України, призерам спортивних змагань міжнародного рівня, у тому числі спортсменам-інвалідам, визначених у пп. «б» п.165.1.1 ПКУ)	18%	п. 167.1
Кошти, майно, майнові чи немайнові права, вартість робіт, послуг, подаровані платнику податку, оподатковуються за правилами для оподаткування спадщини	0% 5% 18%	п. 174.6

По-сьоме, оподаткування благодійної допомоги [41].

Не оподатковується та не включається до загального місячного або річного оподатковуваного доходу платника податку благодійна, у тому числі гуманітарна допомога, яка надходить на його користь та відповідає вимогам, визначеним ПКУ. Для цілей оподаткування благодійна допомога поділяється на цільову та нецільову. Цільовою є благодійна допомога, що надається під визначені умови та напрями її витрачання. Нецільовою вважається допомога, яка надається без встановлення таких умов або напрямів.

Не включається до оподатковуваного доходу цільова або нецільова благодійна допомога, що надається платнику податку, який постраждав внаслідок:

- ❖ екологічних, техногенних та інших катастроф у місцевостях, оголошених згідно з Конституцією України зонами надзвичайної екологічної ситуації, - у граничних сумах, визначених КМУ;

- ❖ стихійного лиха, аварій, епідемій та епізоотій загальнодержавного або місцевого характеру, які завдали шкоди або створюють загрозу здоров'ю громадян, навколишньому природному середовищу, викликали або можуть викликати людські жертви чи втрату власності громадян, у зв'язку з якими рішення про залучення (надання) благодійної допомоги було прийнято відповідно КМУ або органом місцевого самоврядування, у граничних сумах, визначених КМУ або органом місцевого самоврядування відповідно.

Вважається цільовою благодійною допомогою та не підлягає оподаткуванню профспілкова виплата, здійснена за рішенням профспілки, прийнятим в установленому порядку на користь члена такої профспілки, який має статус постраждалого внаслідок обставин, зазначених у ПКУ.

Благодійна допомога, отримана дитячими будинками сімейного типу або прийомними сім'ями, звільняється від оподаткування, якщо її сума (вартість) не перевищує триста тисяч гривень протягом звітного податкового року під час дії договору державної опіки.

По-восьме, оподаткування доходів, отриманих за договорами довгострокового страхування життя, недержавного пенсійного забезпечення, пенсійних вкладів та за договорами довірчого управління [40].

Таблиця 2.8

Розміри оподаткування доходів отриманих за договорами страхування

60 % суми одноразової страхової виплати за договором довгострокового страхування життя у разі досягнення застрахованою особою певного віку, обумовленого у такому страховому договорі, чи закінчення строку дії такого договору	18%	п. 170.8.2
Викупна сума у разі дострокового розірвання страхувальником договору довгострокового страхування життя	18%	п. 170.8.2
Сума коштів, з якої не було утримано податок, та яка виплачується вкладнику з його пенсійного вкладу або рахунка учасника фонду банківського управління у зв'язку з достроковим розірванням договору пенсійного вкладу, договору довірчого управління, договору недержавного пенсійного забезпечення	18%	п. 170.8.2

Дохід у вигляді страхової виплати або виплати за договором пенсійного вкладу, договором довірчого управління чи за договором недержавного пенсійного забезпечення, що у разі смерті застрахованої особи сплачується вигодонабувачу або спадкоємцю платника податку, оподатковується за правилами, встановленими ПКУ для оподаткування спадщини.

По-дев'яте, оподаткування суми надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт, не повернутої у встановлений строк [40].

Податковим агентом платника податку під час оподаткування суми, виданої платнику податку під звіт та не повернутої ним протягом встановленого підпунктом 170.9.2 ПКУ строку, є особа, що видала таку суму, а саме: на відрядження – у сумі, що перевищує суму витрат платника податку на таке відрядження, розрахованій згідно із ПКУ.

Не є доходом платника податку – фізичної особи, яка перебуває у трудових відносинах із своїм роботодавцем або є членом керівних органів підприємств, установ, організацій, сума відшкодованих йому у встановленому законодавством порядку витрат на відрядження в межах фактичних витрат, а саме, на проїзд як до місця відрядження і назад, так і за місцем відрядження, оплату вартості проживання у готелях, а також включених до таких рахунків витрат на харчування чи побутові послуги, на найм інших жилих приміщень, оплату телефонних розмов, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд (віз), обов'язкове страхування, інші документально оформлені витрати, пов'язані з правилами в'їзду та перебування у місці відрядження.

Зазначені вище витрати не є об'єктом оподаткування ПДФО лише за наявності підтвердних документів, що засвідчують суми цих витрат [52]. При цьому будь-які витрати на відрядження не включаються до оподаткованого доходу платника податку за наявності документів, що підтверджують зв'язок такого відрядження з господарською діяльністю роботодавця/сторони, що відряджає. Якщо згідно із законами країни відрядження або країн, територією яких здійснюється транзитний рух до країни відрядження, обов'язково

необхідно здійснити страхування життя або здоров'я відрядженої особи чи її цивільної відповідальності, то витрати на таке страхування не включаються до оподаткованого доходу платника податку.

У разі коли платник податку припиняє трудові або цивільно-правові відносини з особою, що видала такі кошти, сума податку утримується за рахунок останньої виплати оподаткованого доходу під час проведення остаточного розрахунку, а у разі недостатності суми такого доходу непогашена частина податку включається до податкового зобов'язання платника податку за наслідками звітного (податкового) року.

По-десяте, оподаткування доходів, отриманих нерезидентами [41].

Доходи з джерелом їх походження в Україні, що нараховуються (виплачуються, надаються) на користь нерезидентів, оподатковуються за правилами та ставками, визначеними для резидентів. У разі якщо доходи з джерелом їх походження в Україні виплачуються нерезиденту іншим нерезидентом, то вони мають зараховуватися на рахунок, відкритий таким нерезидентом у банку-резиденті, режим якого встановлюється НБУ. При цьому такий банк-резидент вважається податковим агентом під час проведення будь-яких видаткових операцій з такого рахунка.

У разі виплати нерезидентом таких доходів іншому нерезиденту готівкою або в негрошовій формі нерезидент – отримувач такого доходу зобов'язаний самостійно нарахувати та сплатити (перерахувати) податок до бюджету протягом 20 календарних днів після отримання таких доходів, але не пізніше закінчення строку його перебування в Україні.

У разі якщо доходи з джерелом їх походження в Україні виплачуються нерезиденту резидентом – юридичною або самозайнятою фізичною особою, такий резидент вважається податковим агентом нерезидента щодо таких доходів. Під час укладення договору з нерезидентом, умови якого передбачають отримання таким нерезидентом доходу з джерелом його походження в Україні, резидент зобов'язаний зазначити в договорі ставку податку, що буде застосована до таких доходів. За результатами звітного

податкового року, в якому іноземець набув статусу резидента України, він має подати річну податкову декларацію, в якій зазначає доходи з джерелом їх походження в Україні та іноземні доходи.

По-одинадцяте, оподаткування іноземних доходів.

У разі якщо джерело виплат будь-яких оподатковуваних доходів є іноземним, сума такого доходу включається до загального річного оподаткованого доходу платника податку – отримувача, який зобов'язаний подати річну податкову декларацію, та оподатковується за ставкою, визначеною ПКУ.

У разі якщо згідно з нормами міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, платник податку може зменшити суму річного податкового зобов'язання на суму податків, сплачених за кордоном, він визначає суму такого зменшення за зазначеними підставами у річній податковій декларації.

Не зараховуються у зменшення суми річного податкового зобов'язання платника податку: податки на капітал (приріст капіталу), податки на майно; поштові податки; податки на реалізацію (продаж); інші непрямі податки незалежно від того, чи належать вони до категорії прибуткових податків або вважаються окремими податками згідно із законодавством іноземних держав.

Таблиця 2.9

Розміри оподаткування доходів отриманих за договорами страхування

Доходи з джерелом їх походження в Україні, що нараховуються або виплачуються на користь нерезидентів	за ставками, визначеними для резидентів	п. 170.10.1
Іноземні доходи	18%	п. 170.11.1

По-дванадцяте, оподаткування доходів, отриманих фізичними особами у вигляді плати (відсотків), що розподіляється на пайові членські внески членів кредитної спілки.

Податковим агентом платника податку при нарахуванні (виплаті) на його користь плати (відсотків), що розподіляється на пайові членські внески членів

кредитної спілки, є кредитна спілка, що оподатковує такий дохід за ставкою, визначеною пунктом 167.1 статті 167 ПКУ [41].

Кредитна спілка, що виплачує плату (відсотки), що розподіляється на пайові членські внески членів кредитної спілки, платникам цього податку, надає контролюючому органу у строки, встановлені ПКУ для податкового кварталу, податковий розрахунок про нараховану плату (відсотки) та утриманий на неї податок.

2.3. Складання податкової звітності з податку на доходи фізичних осіб

Порядок заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку затверджений Наказом міністерства фінансів України від 13 січня 2015 року №4 [20].

Відповідно до пп. 1.2 податковий розрахунок – документ, який свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку. На підставі відомостей щодо сум утриманого та/або сплаченого податку, які зазначаються у податковому розрахунку, нарахування податкового зобов'язання не проводиться.

Податковий розрахунок подається окремо за кожний квартал (податковий період) протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу. Окремий податковий розрахунок за календарний рік не подається. Якщо останній день строку подання податкового розрахунку припадає на вихідний або святковий день, останнім днем строку вважається операційний (банківський) день, що настає за вихідним або святковим днем. Податковий розрахунок подається незалежно від того, виплачує чи не виплачує доходи платникам податку податковий агент протягом звітного періоду [22].

Податковий розрахунок подається до контролюючих органів за місцезнаходженням податкового агента – юридичної особи або її

відокремлених підрозділів чи до контролюючого органу за податковою адресою фізичної особи - податкового агента.

Податковий розрахунок може готуватись податковим агентом таким чином: на непошкодженому паперовому носії формату А4 (кількість аркушів не обмежується), який заповнюється машинописним текстом чи друківаними літерами без помарок, закреслень, виправлень і уточнень, сторінки нумеруються. У незаповнених полях інформаційного рядка проставляється прочерк. Подання ксерокопії податкового розрахунку не дозволяється; на електронному носії інформації в електронній формі з використанням спеціалізованого програмного забезпечення, актуальні версії якого безкоштовно надаються контролюючим органом за місцем взяття податкового агента на облік та розміщені на офіційному веб-порталі Державної фіскальної служби України.

Сформований податковий розрахунок може подаватися податковими агентами в один із таких способів:

- ❖ засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням умови щодо використання електронного цифрового підпису відповідальної особи податкового агента у порядку, визначеному законодавством;
- ❖ на паперовому носії разом з електронною формою на електронному носії інформації;
- ❖ на паперовому носії, якщо кількість рядків у податковому розрахунку не перевищує десяти.

Податковий розрахунок готується у двох примірниках. Один примірник подається до контролюючого органу. Другий – з підписом особи, відповідальної за приймання розрахунку, штампом та проставленим номером порції, отриманим при обов'язковій реєстрації розрахунку в контролюючому органі, повертається податковому агенту.

Досліджуване підприємство ТОВ «Добробуд» податковий розрахунок подає у електронній формі (першим способом). Зрозуміло, що подання податкового розрахунку засобами електронного зв'язку в електронній формі

здійснюється відповідно до порядку підготовки і подання податкових документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку.

Реквізити податкового розрахунку, що заповнюються:

- ❖ навпроти напису «Стор.» податковим агентом проставляються порядкові номери сторінок податкового розрахунку;
- ❖ відмічається відповідна клітинка «Звітний», «Звітний новий» чи «Уточнюючий» залежно від того, який податковий розрахунок подається;
- ❖ навпроти напису «Порція» податковим агентом проставляється номер порції;
- ❖ зазначаються податковий номер юридичної особи - податкового агента, податковий номер або серія та номер паспорта фізичної особи - податкового агента (для фізичної особи, яка має відмітку в паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта), яка подає розрахунок. Заповнення клітинок проводиться зліва направо (для юридичних осіб доповнюється зліва нулями до восьми цифр, якщо значущих цифр менше восьми);
- ❖ відмічається відповідна клітинка «Юридична особа» або «Самозайнята фізична особа»;
- ❖ навпроти напису «Працювало за трудовими договорами» проставляється кількість працівників, які працюють за трудовими договорами (контрактами);
- ❖ навпроти напису «Працювало за цивільно-правовими договорами» проставляється кількість працівників, які працюють за цивільно-правовими договорами у звітному періоді;
- ❖ зазначаються найменування юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові самозайнятої фізичної особи, податкова адреса юридичної особи чи самозайнятої фізичної особи, що подає податковий розрахунок;
- ❖ зазначається найменування контролюючого органу, до якого подається податковий розрахунок;

- ❖ навпроти напису «Звітний період» відображаються арабськими цифрами порядковий номер звітного кварталу і рік.

Порядок відображення відомостей у розділі І «Суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і суми утриманого з них податку» Податкового розрахунку наступний:

- ❖ у графі 1 «№ з/п» відображається порядковий номер кожного рядка, що заповнюється;
- ❖ у графі 2 «Податковий номер або серія та номер паспорта» відображається реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта фізичної особи (для фізичної особи, яка має відмітку в паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта), про яку надається інформація в податковому розрахунку;
- ❖ у графі 3а «Сума нарахованого доходу» відображається (за звітний квартал) дохід, який нарахований фізичній особі відповідно до ознаки доходу згідно з довідником ознак доходів. У разі нарахування доходу його відображення у графі 3а є обов'язковим незалежно від того, виплачені такі доходи чи ні. Нарахований дохід відображається повністю, без вирахування податку на доходи фізичних осіб, суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків до Накопичувального фонду, у випадках, передбачених законом, - обов'язкових страхових внесків до недержавного пенсійного фонду, які відповідно до закону сплачуються за рахунок заробітної плати працівника, суми податкової соціальної пільги за її наявності та військового збору (у періоді його справляння);
- ❖ у графі 3 «Сума виплаченого доходу» відображається сума фактично виплаченого доходу платнику податку податковим агентом. Заробітна плата, що виплачується у встановлені терміни в наступному місяці, повинна бути відображена в податковому розрахунку за той період, у

який входить попередній місяць, за який заробітну плату було нараховано;

- ❖ у графі 4а «Сума нарахованого податку» відображається сума податку, нарахованого та утриманого з доходу, нарахованого платнику податку згідно із законодавством;
- ❖ у графі 4 «Сума перерахованого податку» відображається фактична сума перерахованого податку до бюджету. [23]

Сума нарахованого доходу у графі 3а, сума виплаченого доходу у графі 3, сума нарахованого податку на доходи фізичних осіб у графі 4а, сума перерахованого до бюджету податку на доходи фізичних осіб у графі 4 відображаються у грошовій формі, вираженій у національній валюті (у гривнях з копійками).

- ❖ у графі 5 «Ознака доходу» зазначається ознака доходу згідно з довідником ознак доходів. Ознака доходу визначається до нарахованого доходу. Якщо доходи виплачуються у звітному кварталі не в повному обсязі і їх остаточна виплата буде здійснюватись у наступних кварталах, ознака доходу в разі виплати повинна вказуватись відповідно до нарахованого в попередньому кварталі доходу.

Щодо кожної фізичної особи потрібно заповнювати стільки рядків, скільки ознак доходів вона має. Про кожну ознаку доходу фізичної особи потрібно заповнювати тільки один рядок з обов'язковим заповненням графи 2 «Податковий номер або серія та номер паспорта».

- ❖ графа 6 заповнюється тільки на тих фізичних осіб, які приймалися на роботу у звітному періоді;
- ❖ графа 7 заповнюється тільки на тих фізичних осіб, які були звільнені у звітному періоді за місцем роботи, на якому вони отримували дохід у вигляді заробітної плати, або звільнені до початку звітного періоду, але отримували доходи у звітному періоді. Для тих фізичних осіб, які не змінювали місця роботи у звітному періоді, графи 6 та 7 не заповнюються. У разі неодноразового прийняття фізичної особи на

роботу і її звільнення з роботи у звітному кварталі про таку особу потрібно заповнювати стільки рядків, скільки разів інформація про зміну місця роботи особи зустрічається у звітному кварталі.

- ❖ у графі 8 «Ознака податкової соціальної пільги» відображається ознака податкової соціальної пільги згідно з довідником ознак податкових соціальних пільг. Графа 8 заповнюється тільки для фізичних осіб, які мали пільги щодо податку у звітному періоді згідно із законодавством за місцем отримання основного доходу. За відсутності у фізичної особи пільг у звітному періоді у графі 8 проставляється прочерк. При заповненні графи 8 слід враховувати ту ознаку пільги, яка відповідає нарахованому доходу. Допускається наявність кількох рядків з однією ознакою доходу тільки у разі наявності у фізичної особи кількох ознак пільг за такою ознакою доходу (наявність різних пільг у кожному з трьох місяців кварталу);
- ❖ у графі 9 «Ознака (0, 1)» відображається ознака «0», якщо рядок потрібно ввести, чи ознака «1», якщо рядок потрібно виключити. Графа 9 заповнюється тільки для звітного нового та уточнюючого податкових розрахунків [25].

В останньому рядку розділу I вказуються загальні суми нарахованого доходу за графою 3а, виплаченого доходу – за графою 3, нарахованого податку – за графою 4а, перерахованого податку – за графою 4.

Відображення відомостей у розділі II «Оподаткування процентів, виграшів (призів) у лотерею та військовий збір» відбувається наступним чином:

- ❖ у рядку «Оподаткування процентів» загальна сума доходу, нарахованого у вигляді процентів, загальна сума нарахованого податку на доходи фізичних осіб та загальна сума перерахованого до бюджету податку на доходи фізичних осіб відображаються у грошовій формі, вираженій у національній валюті (у гривнях з копійками). Відомості про фізичну особу - платника податку, якій нараховані доходи у вигляді процентів, не зазначаються;

- ❖ у рядку «Оподаткування виграшів (призів) у лотерею» загальна сума нарахованого доходу у вигляді виграшів (призів) у лотерею, загальна сума виплаченого доходу у вигляді виграшів (призів) у лотерею, загальна сума нарахованого податку на доходи фізичних осіб та загальна сума перерахованого до бюджету податку на доходи фізичних осіб відображаються у грошовій формі, вираженій у національній валюті (у гривнях з копійками). Відомості про фізичну особу - платника податку, якій нараховані доходи у вигляді виграшів (призів) у лотерею, не зазначаються.

У кінці податкового розрахунку проставляються:

- ❖ кількість заповнених рядків розділу I, кількість фізичних осіб, на яких подано інформацію, та кількість сторінок податкового розрахунку;
- ❖ податковий номер або серія та номер паспорта (для фізичної особи, яка має відмітку в паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта) керівника юридичної особи, який подає розрахунок, підпис, ініціали, прізвище, телефон;
- ❖ податковий номер або серія та номер паспорта (для фізичної особи, яка має відмітку в паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта) головного бухгалтера юридичної особи, який подає розрахунок, підпис, ініціали, прізвище, телефон;
- ❖ податковий номер або серія та номер паспорта (для фізичної особи, яка має відмітку в паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта) самозайнятої фізичної особи, яка подає розрахунок, підпис, ініціали, прізвище, телефон.

Податковий розрахунок на останній сторінці завіряється:

- ❖ для юридичної особи – підписами керівника юридичної особи і головного бухгалтера та засвідчується печаткою (за наявності);
- ❖ для фізичної особи – податкового агента – підписом особи, яка подає податковий розрахунок, та засвідчується печаткою (за наявності).

У полі «Дата подання» проставляється дата подання податкового розрахунку податковим агентом.

У кінці податкового розрахунку проставляються відмітки службових осіб контролюючого органу про внесення даних з податкового розрахунку до електронної бази податкової звітності (дата, підпис, ініціали, прізвище).

Також у графі 8 «Ознака податкової соціальної пільги» за всіма вона відсутня, крім трьох осіб, які мають податкову соціальну пільгу – тоді проставляється значення «01».

Оскільки в досліджуваній установі заробітна плата виплачується своєчасно, то графи 3а «Сума нарахованого доходу» та 3 «Сума виплаченого доходу» мають однакові значення. Те ж стосується і граф 4а «Сума нарахованого податку» та 4 «сума перерахованого податку», які мають однакові значення [36].

Отже, формування інформації про суми нарахованого у ТОВ «Добробуд» відбувається у Податковому розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку (ф. №1ДФ). Відповідальною особою за його формування та подачу до Державної фіскальної служби України є головний бухгалтер.

2.4. Аудит розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб

Основними цілями, що ставляться підчас проведення аудиту розрахунків податків і платежів, є підтвердження правильності, своєчасності та повноти нарахування податків, правильності ведення обліку за цими розрахунками, правильності заповнення звітності та відповідних даних облікових реєстрів даним податкової звітності [4].

Оскільки, аудит розрахунків з бюджетом є одним із складних та трудомістких ділянок перевірки, що пов'язано з частими змінами та наявними розбіжностями між бухгалтерськими та податковими розрахунками. Обумовлено тим, що в сучасних умовах виникає необхідність у проведенні

аудиту, який повинен бути спрямований не тільки на перевірку правильності нарахування та сплати обов'язкових податків і платежів, а також на оптимізацію оподаткування.

Практично загальне планування аудиту поділяється на два великих етапи. На першому етапі вивчається підприємство, що перевіряється, та визначаються основні параметри майбутньої перевірки – робиться попереднє планування. На другому – розробляється стратегія перевірки і складається детальний опис всіх майбутніх робіт у загальному плані та програмі аудиторської перевірки – розробка загального плану та програми аудиту (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Завдання аудиту розрахунків підприємства з бюджетом

Оскільки, аудит розрахунків з бюджетом є одним із складних та трудомістких ділянок перевірки, що пов'язано з частими змінами та наявними розбіжностями між бухгалтерськими та податковими розрахунками. Обумовлено тим, що в сучасних умовах виникає необхідність у проведенні

аудиту, який повинен бути спрямований не тільки на перевірку правильності нарахування та сплати обов'язкових податків і платежів, а також на оптимізацію оподаткування. Саме тому аудитор розробляють комплексні заходи, які, з одного боку, спрямовані на діагностику системи бухгалтерського обліку розрахунків з бюджетом по обов'язкових податках та платежах, а з іншого, мають чіткі пропозиції щодо оптимізації податкових платежів [6].

Розпочинаючи проведення перевірки, аудитор повинен встановити кількість працівників підприємства, переглянути трудові книжки, трудові угоди, контракти, які засвідчують законність найму працівника. Аудитор перевіряє нарахування виплат до бюджету як для основних працівників, так і для тих що працюють за сумісництвом.

При нарахуванні доходів у вигляді заробітної плати аудитор повинен перевірити чи правильно визначається об'єкт оподаткування, тобто чи зменшується сума нарахованої заробітної плати на суму збору до Пенсійного фонду України, внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, соціальних внесків, а не лише на суму податкової соціальної пільги (якщо вона звичайно застосовується до доходу працівника даного підприємства, про що ми згадували вище).

Об'єктом оподаткування податку з доходів фізичних осіб на досліджуваному підприємстві ТОВ «Добробуд» є:

1. загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;
2. доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);
3. іноземні доходи – доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.

Базою оподаткування є чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального оподаткованого доходу з урахуванням суми податкової знижки такого звітного року.

Загальний оподатковуваний дохід – будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника

податку протягом звітнього податкового періоду.

Крім цього, аудитор перевіряє чи застосовується ставка податку 18%, чи вірно визначено розмір податку для кожного працівника, що підлягає сплаті до бюджету. Звірити ці дані з даними занесеними в податкову декларацію [7].

Податкова соціальна пільга застосовується до нарахованого місячного доходу працівника у вигляді заробітної плати виключно за одним місцем його нарахування. Тому аудитор повинен перевірити наявність заяв працівників, які мають право на пільгу, про самостійне обрання місця застосування податкової соціальної пільги, до отримання якої пільга не може застосовуватись до доходу. Так само, у разі зміни за самостійним рішенням місця отримання податкової соціальної пільги, аудитор повинен перевірити наявність заяви про відмову від пільги за даним місцем роботи. Наявність усіх цих заяв повинна фіксуватись згідно законодавства в річній податковій звітності, але за відсутності у ній відповідних граф і рядків (а спеціальної форми звітності не затверджено) дана інформація не фігурує. Без подання заяви про застосування пільги, податкова соціальна пільга застосовується за місцем одержання працівником основного доходу (що перевіряється записами в трудовій книжці).

Аудитор повинен прослідкувати і за тим чи дохід отриманий протягом місяця, до якого застосовується податкова соціальна пільга, не перевищує суми місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи.

Якщо аудитором виявлено факт порушення працівником отримання податкової соціальної пільги (наприклад, отримання пільг у декількох працедавців), то підприємство має утримати суму недоплати і штраф у розмірі 100% суми недоплати за рахунок доходу працівника.

За наслідком звітнього податкового року при звільненні працівника або під час зміни місця застосування податкової соціальної пільги працівником працедавець здійснює, а аудитор перевіряє перерахунок сум доходів, нарахованих працівнику у вигляді заробітної плати і сум податкових соціальних пільг. Тому аудитор повинен встановити чи подали громадяни, які змінили місце роботи протягом року на нове місце роботи, довідки про суму

доходів, одержаних на попередньому місці роботи з початку року.

Отже, вважаємо, що для підтвердження правильності визначення бази оподаткування для платежу, аудиторю необхідно перевірити:

1) порядок ведення обліку чисельності працівників та їх руху, зіставивши первинні документи: накази (про прийом та звільнення основних робітників та сумісних, про відпустки і т.д.);

2) використання робочого часу. Згідно з Цивільним кодексом, Кодексом законів про працю і т.д. Для цього проводиться перерахунок кількості відпрацьованих днів і порівняння цих даних з робочими листками, розрахунковими та платіжними відомостями. Перевіряється наявність та оформлення цих документів;

3) аудит тарифних ставок та посадових окладів. Встановлюється належне призначення посадових окладів та ставок за тарифними кваліфікаційними довідниками, галузевими угодами, тарифними сітками: наказів, договорів, штатних розписів, фактичних ставок і належних за документами, розрахункових листків та відомостей;

4) аудит розрахунку оплати праці. Переглядаються та перераховуються всі види оплати праці та визначаються їх розміри. Документи: листи непрацездатності, таблиці, заяви на відпустки, розрахункові відомості;

5) аудит джерел фінансування оплати праці. Переглядаються кореспондуючі рахунки за різними видами нарахованої оплати, перевіряється правильність віднесення на собівартість видів оплати праці, інші види оплати праці за рахунок прибутку та цільових фондів, якщо такі мають місце.

Наступною стадією аудиторської перевірки є перевірка правильності застосування ставок платежів. Аудитор повинен встановити відповідність і законність джерел фінансування оплати праці і сплачених внесків.

Для бухгалтерського обліку операції за розрахунками з бюджетом за ПДФО передбачено субрахунок 641 «Розрахунки за податками», на якому узагальнюють інформацію про розрахунки підприємства з усіх видів платежів до бюджету, включаючи податок з доходів працівників. Тому аудитор повинен

перевірити результат річного перерахунку податку показаного кореспонденцією рахунків Дт661 Кт641 [22].

Аудитор повинен перевірити правильність поставлення кореспонденції рахунків за кожним платежем і реальність сум, підтверджених первинними документами (платіжними дорученнями), а також звірити обороти по рахунках: 661, 641, 331.

Слід відмітити, що аудит розрахунків з бюджетом за обов'язковими податками та платежами спрямований на зменшення бухгалтерських помилок, оскільки, фіскальна політика направлена лише на поповнення державної казни без врахування інтересів платників податків. Тому є випадки, коли підприємства приховують правдиву інформацію щодо бази оподаткування, намагаються знизити шляхом обману податковий тиск, а нестабільність податкового законодавства, часті нововведення в розрахунках з бюджетом приводять до помилок в нарахуванні та сплаті податків [32].

У зв'язку з величезним податковим тиском на підприємства, останні намагаються оптимізувати податки як законними так і незаконними методами. Тому вважаємо, що аудит розрахунків з бюджетом в цілому, так і в частині податку з доходів фізичних осіб, спрямований на вирішення завдань, які пов'язані із: правильністю відображення в обліку нарахування та сплати усіх податків до бюджету; дотриманням законодавчих вимог щодо документального оформлення операцій, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків в бухгалтерському обліку; підтвердженням правильності розкриття інформації в облікових регістрах, фінансовій і податкової звітності; перевіркою правильності визначення бази оподаткування та перевіркою правильності проведення платежів за видами податків; перевіркою правильності застосування норм відрахувань відповідно до Податкового кодексу України; вивченням та виявленням причин порушень та зобов'язання сплати штрафні санкції за прострочення сплати рахунків чи неправильного визначення бази оподаткування.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Досліджуване підприємство ТОВ «Добробуд» за своїм місцем знаходження одночасно з поданням документів до банку на отримання коштів для виплати належних платникам податку доходів, сплачує (перераховує) суми утриманого податку з доходів фізичних осіб на відповідні рахунки, відкриті в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів за місцем знаходження підприємства.

Для удосконалення існуючої системи справляння ПДФО в Україні на основі використання зарубіжного досвіду у реформуванні існуючого механізму доцільним буде запровадити: регресивну шкалу ставок ПДФО з одночасним застосуванням єдиного соціального податку; нові форми і методи адміністрування ПДФО; сучасну методичку обліку, а також полегшення процедур аудиту розрахунків з податку на прибуток фізичних осіб.

Вважаємо за необхідне відмітити і застосування в Україні соціальної податкової пільги, яка передбачена лише для обмеженого кола платників, дохід яких представлений у вигляді суми заробітної плати та інші прирівняні до неї відповідно до законодавства виплати, компенсації. Але, на нашу думку, соціальна податкова пільга повинна надаватись на самих широких підставах, тобто всім. Якщо держава визнає в якості неоподаткованого мінімуму певну суму, то вона повинна розповсюджуватись на всіх платників податків.

У зв'язку з величезним податковим тиском на підприємства, останні намагаються оптимізувати податки як законними так і незаконними методами. Тому вважаємо, що аудит розрахунків з бюджетом в цілому, так і в частині податку з доходів фізичних осіб, спрямований на вирішення завдань, які пов'язані з: правильністю відображення в обліку нарахування та сплати усіх податків до бюджету; дотриманням законодавчих вимог щодо документального оформлення операцій, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків в бухгалтерському обліку; підтвердженням правильності розкриття інформації в облікових регістрах, фінансовій і податковій звітності; перевіркою

правильності визначення бази оподаткування та перевіркою правильності проведення платежів за видами податків; перевіркою правильності застосування норм відрахувань відповідно до Податкового кодексу України; вивченням та виявленням причин порушень та зобов'язання сплати штрафні санкції за прострочення сплати рахунків чи неправильного визначення бази оподаткування.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження системи обліку і аудиту розрахунків з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб можемо зробити наступні висновки.

1. Податок з доходів фізичних осіб є загальнодержавним податком, що стягується з отриманих доходів фізичних осіб (громадян – резидентів) і нерезидентів, джерела походження яких є в Україні та за її межами; для резидентів, це податок, сплачуваний з доходів громад як за місцем основної і неосновної роботи, так і від підприємницької діяльності.

2. Зарубіжний досвід свідчить, що в країнах з розвиненою економікою регулююча функція податку на соціально-економічні процеси переважно закріплена за податком на прибуток підприємств, фіскальну функцію – виконує податок на доходи фізичних осіб. В Україні склалася ситуація «з точністю навпаки». У таких країнах Європи, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія особистий прибутковий податок належить до місцевих податків. Системи оподаткування розвинених країн світу спрямовані на формування кінцевого доходу домогосподарств таким чином, щоб кожна фізична особа мала в користуванні після оподаткування дохід, достатній для фінансування всіх необхідних витрат на задоволення своїх потреб.

3. Дослідивши світовий досвід вважаємо, що в Україні він використовувався надто хаотично, оскільки не враховував закономірності перехідного періоду, історичних, політичних, соціально-економічних особливостей розвитку української економіки. В результаті були допущені прорахунки в формуванні податкової політики. Це проявляється в надмірному вилученні доходів у окремих груп платників податків при одночасній наявності значної частини тіньового обороту. Механізм оподаткування доходів фізичних осіб залишається незмінним практично з часу його запровадження в Україні, при цьому він вже не відповідає сучасним тенденціям у формуванні доходів, наявним процесам у вітчизняній економіці. За таких умов серед комплексу

проблем, які потребують наукового обґрунтування та практичного розв'язання важливе місце займають питання формування механізму оподаткування доходів фізичних осіб, що дало б державі можливість належним наповнювати місцеві бюджети.

4. Досліджуване підприємство ТОВ «Добробуд» за своїм місцем знаходження одночасно з поданням документів до банку на отримання коштів для виплати належних платникам податку доходів, сплачує (перераховує) суми утриманого податку з доходів фізичних осіб на відповідні рахунки, відкриті в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів за місцем знаходження підприємства.

5. Для удосконалення існуючої системи справляння ПДФО в Україні на основі використання зарубіжного досвіду у реформуванні існуючого механізму доцільним буде запровадити: регресивну шкалу ставок ПДФО з одночасним застосуванням єдиного соціального податку; нові форми і методи адміністрування ПДФО; сучасну методичку обліку, а також полегшення процедур аудиту розрахунків з податку на прибуток фізичних осіб.

6. Вважаємо за необхідне відмітити і застосування в Україні соціальної податкової пільги, яка передбачена лише для обмеженого кола платників, дохід яких представлений у вигляді суми заробітної плати та інші прирівняні до неї відповідно до законодавства виплати, компенсації. Але, на нашу думку, соціальна податкова пільга повинна надаватись на самих широких підставах, тобто всім. Якщо держава визнає в якості неоподатковуваного мінімуму певну суму, то вона повинна розповсюджуватись на всіх платників податків.

7. У зв'язку з величезним податковим тиском на підприємства, останні намагаються оптимізувати податки як законними так і незаконними методами. Тому вважаємо, що аудит розрахунків з бюджетом в цілому, так і в частині податку з доходів фізичних осіб, спрямований на вирішення завдань, які пов'язані з: правильністю відображення в обліку нарахування та сплати усіх податків до бюджету; дотриманням законодавчих вимог щодо документального оформлення операцій, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків в

бухгалтерському обліку; підтвердженням правильності розкриття інформації в облікових регістрах, фінансовій і податкової звітності; перевіркою правильності визначення бази оподаткування та перевіркою правильності проведення платежів за видами податків; перевіркою правильності застосування норм відрахувань відповідно до Податкового кодексу України; вивченням та виявленням причин порушень та зобов'язання сплати штрафні санкції за прострочення сплати рахунків чи неправильного визначення бази оподаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамченко Н. А. Методичний підхід до оцінювання податкового потенціалу платників єдиного податку. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2016. № 2. С. 36-40.
2. Абрамченко Н.А. Децентралізація та територіальна консолідація в Україні: інституційні та фінансово-економічні засади. За заг. ред. Покатаєвої О.В., Кучерової Г.Ю. Запоріжжя: КПУ, 2016. 208 с.
3. Абрамченко Н.А. Зарубіжний досвід оподаткування фізичних осіб: минуле та сучасність. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2015. № 5 (86). С. 63–68.
4. Гордієнко Н. І., Харламова О. В., Мізік Ю. І., Конопліна О. О.; Аудит: методика і організація : навч. Посібник, Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 319 с.
5. Баранник Л. Б. Аналіз фіскальної ефективності стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні. Л. Б. Баранник, Я. А. Соломка. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2017. № 4. С. 113-123.
6. Баранова А. О., Т. А. Наумова., А.І. Кашперська Аудит: навчальний посібник А. О., 2017. 246 с.
7. Безверхий К. Адміністрування ПДФО у 2016 році: новації законодавства. Бухгалтерський облік і аудит. 2015. № 12. С. 26-35.
8. Білик В. Т. Удосконалення справляння ПДФО в контексті світового досвіду. Актуальні питання фінансової теорії та практики : зб. матеріалів П'ятої заочно-дистанційної наук. конф. студ. і молодих вчених [м. Тернопіль, 5-6 лист. 2018 р.] редкол. : В. П. Горин, М. Б. Гупаловська, О. В. Квасниця [та ін.]; відп. за вип. О. П. Кириленко. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. С. 22-24.
9. Богуцька Л. Т. Облік актуарних прибутків та збитків у роботодавця згідно МСБО 19 «Виплати працівникам». Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. [м.

Тернопіль, 31 травня-01 червня 2018 р.] редкол. : О. В. Адамик, В. А. Дерій, З. В. Задорожний [та ін.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С.12-15.

10. Борейко В. Напрямки посилення регулюючої функції податків з громадян. Економіка України. 2009. №1 С. 50-57 .

11. Бруханський Р. Ф. Стратегічна парадигма управлінського обліку. Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. 31 травн. 2018 р. Тернопіль : Крок, 2018. С. 79-81.

1. Бюджетний кодекс України. [№ 2646-VIII від 06.12.2018](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17), ВВР, 2019, № 4 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

12. Греченко В. А. Виникнення і розвиток податку з доходів фізичних осіб до Першої світової війни. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2010. № 2. С. 23-30.

13. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік: навч. посібник для вчз, М-во освіти і науки України. 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Центр учб. літ., 2016 с. 89.

14. Дуб А. Р. Трансформація адміністрування податку з доходів фізичних осіб: світовий досвід і можливості для України. Фінанси України. 2018. № 5. С. 80-93.

15. Задорожний, З. В. Облік інших витрат і доходів звичайної діяльності [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 6. – С. 20-23.

16. Задорожний, З. В. Облік надзвичайних витрат і доходів [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – № 1. – С. 54-58.

17. Задорожний, З. В. Облік інших витрат і доходів звичайної діяльності [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 6. – С. 20-23.

18. Задорожний, З. В. Облік надзвичайних витрат і доходів [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – № 1. – С. 54-58.

19. Задорожний, З. В. Управлінський облік [Текст] : навч. посіб. / З. В. Задорожний, І. Є. Давидович, І. Я. Омецінська. – Київ : ХАЙТЕК ПРЕС, 2010. – 280 с.
20. Крупка, Я. Д. Бухгалтерський облік в будівництві [Текст] : навч. посіб. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Р. О. Мельник. – Тернопіль : ПП«Принтер-інформ», 2004. – 514 с.
21. Задорожний, З. В. Облік інших витрат і доходів звичайної діяльності [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 6. – С. 20-23.
22. Закаблук Г.О. Удосконалення форм і систем оплати праці за мотиваційним та стимулюючим механізмами Економіка та підприємство. 2013. № 2 с. 113.
23. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 8.07.2010 року № 2464 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
24. Закон України «Про охорону праці» від 23.03.2017 № 1977-VIII XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1977-19>.
25. Закон України від 21.12.2016 № 1801-VIII «Про Державний бюджет України на 2018 рік» URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/1801-19>.
26. Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 № 996-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
27. Кілінкарова Є.В. Податкове право зарубіжних країн: підручник для бакалаврату та магістратури: Юрайт, 2014. 353 с.
28. Ковач С. Податок на доходи фізичних осіб з доходів у вигляді додаткового блага: оподаткування, облік і звітність. Бухгалтерський облік і аудит. 2015. р№ 10. С. 14-23.
29. Кодекс законів про працю України № 2005-VIII від 06.04.2017 VIII URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
30. Лист ДФС України від 12.01.2016 року №594/7/99-99-17-02-02-17 «Про організацію роботи з фізичними особами – підприємцями» URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v594_872-16.

31. Лист ДФС України від 17.03.2015 року № 8870/7/99-99-17-03-01-17 «Про граничний термін подання звітності особами, які провадять незалежну професійну діяльність» URL: <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/zagalnoderjavni-podatki/podatok-na-dohodi-fizichnih-/listi-dps/189280.html>.
32. Лист ДФС України від 21.01.2015 року № 1665/7/99-99-17-02-01-17 «Про внесення змін в адміністрування податку на доходи фізичних осіб та військового збору» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v1665872-15>.
33. Лист ДФС України від 25.01.2016 року № 2237/7/99-99-17-02-01-17 «Про внесення змін до порядку адміністрування податку на доходи фізичних осіб та військового збору» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2237872-16>
34. Лободіна З. М. Податок на доходи фізичних осіб як інструмент впливу на соціально-економічний розвиток держави / З. М. Лободіна // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НУ»ОА», вересень 2017. № 6 (34). С. 52-57.
2. М. Р. Лучко, І. Д. Бенько. Бухгалтерській облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. К: Знання, 2006. 138 с.
35. Лучко М. Р. Управлінський облік чи внутрішньовиробнича (управлінська) бухгалтерія? URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13165/1/%D0%9B%D1%83%D1%87%D0%BA%D0%BE%20%D0%9C.%D0%A0..PDF>
36. Максимчук О. Концепція двох бюджетів та особливості її застосування в Україні. Вісник ТНЕУ. 2018. Вип. 4. С. 47-58.
37. Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит» Одеса: ОНЕУ, 2012. 670 с.
38. Миргородська Л. О. Фінансові системи зарубіжних країн : навч. посібник URL: http://b-ko.com/book_297.htm.
39. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_011.

40. Оновлений механізм справляння податку на доходи фізичних осіб: проблеми та перспективи / Непочатенко О. О., Боровик П. М., Парій Д. Ю. Економіка. Управління. Інновації. Серія : Економічні науки. 2016. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_1_16.
41. Очеретько Л. М., Стратулат С. Ю. Вектори уніфікації звітності з ПДФО та ЄСВ. Інноваційна економіка. 2015. № 5. С. 185-190.
42. П(С)БО 26 «Виплати працівникам» від 28 жовтня 2003 року № 601 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>.
43. Пархоменко-Цироциянц С.В. Податок з доходів фізичних осіб у системі податків України. Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (керівник авт. кол.), Л. І. Кормич (ред.), М. А. Польовий (відп. секр.) [та ін.] ; ОНЮА, Південноукр. центр гендер. проблем. Одеса, 2009. Вип. 36. С. 101-109.
44. Письменний В. Планування надходжень податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів. Вісник Тернопільського національного економічного університету 2016. Вип. 2. С. 80-89.
45. Податкова соціальна пільга 2019: за ким лишилося право на неї. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/9007/104401>.
46. Податковий кодекс України № 2146-VIII від 07.09.2017 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
47. Податкові механізми відновлення соціально-економічного розвитку в контексті реформи 2016 року. URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/mehanizmu-f6424.pdf>
48. Податкові системи зарубіжних країн : конспект лекцій URL: http://studme.com.ua/nalogovye_sistemy.htm.
49. Починок Н. В. Заробітна плата працівників за правилами вітчизняного законодавства. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 жовтня 2014 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 100-101.

50. Починок Н. В. Методи обліку витрат на персонал відповідно до інформаційних потреб користувачів. Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепція управління. Матеріали міжнар. наук–практ. конф., 2011 р., 19–20 травня, м. Судак. – Сімферополь, ВД «АРІАЛ», 2011. С. 275–278.
51. Правові питання механізму оподаткування ПДФО в Україні URL: <http://naub.oa.edu.ua/2016/>
52. Сидор І. П. Фіскальний та регулюючий потенціал податку з доходів фізичних осіб в Україні. Збірник наукових праць «Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України». Тернопіль : Видавничий центр «Вектор», 2014. С. 156-162.
53. Задорожний З.-М. В., Крупка Я. Д., Омецінська І. Я. Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи обліку. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 294 с
54. Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації: збірн. тез доп. III Міжнародної наук.-практ. конференції. 22-23 вересня 2017 р. Хмельницький: ХНУЕП, 2017. С. 75-80.
55. Тимченко О. М., Сибірянська Ю. В., Свириденко О. О. Ризики розробки та запровадження уніфікованої звітності з податку на доходи фізичних осіб та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування /. Бізнес Інформ. 2017. № 6. С. 227-233.
56. Ткаченко Н. М., Ільєнко Н. О. Податок на доходи фізичних осіб, його системне зростання та вплив на рівень життя населення. Економічний вісник Донбасу. 2017. № 2. С. 113-120.
57. Тредіт В. Є. Податковий облік ПДФО та порядок розрахунку нарахувань і утримань із заробітної плати в 2015 році. Ефективна економіка. 2015. № 5 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_5_73.
58. Тулай О. І., Ямелинець А. І.. Податок на доходи фізичних осіб: роль та значення в умовах бюджетної децентралізації. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/33618>

59. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Н. В. Гудзь [та ін.]. Фінансовий облік : підручник, 4-те вид., доповн. та переробл. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.
60. Чижова Т. В., Сисоєнко І. А.. Сутність і значення податку на доходи фізичних осіб у формуванні фінансових ресурсів регіону. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2014. Вип. 8(1). С. 178-180.
61. Шевченко Р. Ю. Розвиток оподаткування доходів фізичних осіб в умовах упровадження Податкового кодексу України. Наукові праці НДФІ. 2010. № 4 (53). С. 11-19.
62. Юрчишена Л. В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. Фінанси, облік, банки. 2016. Вип. 1. С. 215-224.
63. National web sites and contact information for national tax administrations. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation_enl
64. Ярема Б. П. Удосконалення процесу справляння податку на доходи фізичних осіб у сьогодишніх реаліях. Молодий вчений. 2018. № 10(2). С. 899-903.
65. Conceptual approach to reforming of the national accounting system URL: monograph / Zadorozhnyi Z.-M. V., Krupka Ya. D., O. I. Skasko [et al.] ; Under scientific editorial supervision of Zadorozhnyi Z.-M. V, Ternopil : TNEU, 2017.